

kvartti

NELJÄNNESVUOSIJULKAISU * KVARTALSPUBLIKATION

4 / 2011

1911
2011

HELSINGIN KAUPUNGIN TIETOKESKUS
HELSINGFORS STADS FAKTACENTRAL * CITY OF HELSINKI URBAN FACTS

Neljännesvuosijulkaisu | Kvartalspublikation | Quarterly

Päätoimittaja | Ansvarig redaktör

Editor in Chief

Asta Manninen

Toimittaja | Redaktör | Editor

Vesa Keskinen

Käännökset | Översättning | Translations

Magnus Gräsbeck

Kuviot | Figurer | Graphs

Pirjo Lindfors

Taitto | Ombrytning | General Layout

Ulla Nummio

Kansi | Pärm | Cover

Tarja Sundström-Alku

Paino | Tryckeri | Print

Tammerprint Oy, Tampere 2011

Julkaisija

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
puh. 09 310 1612

Utgivare

Helsingfors stads faktacentral
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
tel. 09 310 1612

Publisher

City of Helsinki Urban Facts
P.O. BOX 5500, FI – 00099 City of Helsinki,
Finland
telephone +358 9 310 1612

Tilaukset, jakelu | Beställningar, distribution

tel. 09 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

Orders by phone, Distribution

telephone +358 9 310 36293
tilaukset.tietokeskus@hel.fi

ISSN 0788-1576 (painettu)

ISSN 1796-7279 (verkossa)

kvartti 4/2011

Sisälllys | Innehåll

★ ASTA MANNINEN

Sadan vuoden kokemuksella eteenpäin

Framåt med hundra års erfarenhet

3

★ MATTI POHJOLA

Taloudellinen kasvu, hyvinvointi ja kestävä kehitys

Ekonomisk tillväxt, välstånd och hållbar utveckling

7

★ HENRIK LÖNNQVIST

Ne hyvät veronmaksajat

De där bra skattebetalarna

16

★ TUOMO MARTIKAINEN & HANNA WASS

Äänestäjien mobilisaatio ja puoluekannatuksen muutos vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Helsingissä

Mobilisering av röstare och förändring i väljarstöd vid riksdagsvalet 2011 i Helsingfors

25

ANTTI KARISTO

Kun kaupunkitutkimuksessa muhi

När det ville sig vid stadsforskningen

37

★ SUMMARY

47

Sadan vuoden kokemuksella eteenpäin

Framåt med hundra års erfarenhet

Tietokeskuksessa vuosi 2011 on tuottanut hyvää perustietoa ja kasvavassa määrin tietotarjontaa verkkopalveluna. On toteutettu kaupunginhallituksen hyväksymää Tietoa Stadista – kaupungin tilasto- ja tutkimusohjelmia. Kaupunginarkistosamme on edetty Arkistotoimen suunta – ohjelman mukaan ja avattu Sinetti-tietokannat palvelemaan asiakasta verkossa. Vuosi 2011 on myös ollut erityinen merkkipaalu eli tietokeskuksen 100. toimintavuosi. Tämä merkitsi satavuotisjuhluvuoden tuotteita ja tapahtumia, joita on kuvattu edellisissä Kvartti-julkaisuissa (Kvartti 2011:1 ja 2011:3).

Juhlavuosi innosti kokeilemaan uusia tapoja tiedon perille viemisessä. Avasimme omat sivumme Facebookiin. Helsingin kaupungin mitakaavassa tietokeskus onkin virastojen kärkijoukoissa sosiaalisen median käyttäjänä, sillä virastoista Facebook-sivut on toistaiseksi alle kymmenellä. Facebook-sivujen kautta tietokeskus jakaa tietoa kaupunkitutkimuksen ja -tilastojen uusimmista julkaisuista sekä tutustuttaa ajankohtaisiin tilastofaktoihin ja mielenkiintoisiin pitkiin tilastoaikasarjoihin. Sivulla tiedotetaan myös viraston tapahtumista ja ajankohtaisista projekteista sekä esitellään arkiston digitoitua aineistoa, esitelmää, näyttelyitä ja arkistokokoelmia. Uudentyyppisestä tiedon jakamisesta on kyse myös syyskuun puolivälissä avatuissa Nuoret Helsingissä 2011-tutkimuksen kotisivuissa. Sivulla on nyt tusinan verran tutkimustuloksia artikkelimuodossa. <http://www.hel2.fi/tietokeskus>

Vuoden 2011 merkittäviä kaupunkitutkimuksen ja kaupunkitilaston yhteistyön ja kump-

Vid Faktacentralen har året 2011 medfört bra basinformation och allt mera informationsutbud som nättjänst. Stadens statistik- och forskningsprogram har genomförts. Vid vårt Stadsarkiv har man framskridit enligt programmet Arkistotoimen suunta och öppnat databaserna Sinetti på webben. Året 2011 har också varit en särskild milstolpe dvs. Faktacentralens hundraårs verksamhetsår. Detta innebar hundraårsjubileumsprodukter och -händelser, som beskrivits i föregående nummer av Kvartti (Kvartti 2011:1 och 2011:3).

Jubileumsåret gav entusiasm att pröva nya sätt att förmedla information. Vi öppnade egna sidor på Facebook. I Helsingfors stads skala är Faktacentralen i täten bland ämbetsverken i användande av sociala media, för än så länge är det färre än tio ämbetsverk som har Facebooksidor. Via Facebooksidorna delar Faktacentralen information om stadsforskningens och -statistikens nyaste nytt och inbjuder till bekantskap med aktuella statistiska uppgifter och långa tidsserier. På sidorna informeras också om Faktacentralens händelser och aktuella projekt samt om arkivets digitaliserade material, föredrag, utställningar och arkivsamlingar. Ett nytt sätt att rapportera aktuell forskning handlar det om även på de i mitten av september öppnade hemsidorna för undersökningen Nuoret Helsingissä 2011 (De unga i Helsingfors 2011). På sidorna finns nu ett dussintal forskningsresultat i artikelform

<http://www.hel2.fi/tietokeskus>

Vid reflektion över betydande samarbets- och partnerskapsöppningar vid stadsforskningen och stadsstatistiken framträder samarbetsprogram-

panuuskien avauksia reflektoiden nousee esille Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka –yhteistyöohjelma 2011–2014 (<http://www.helsinki.fi/kaupunkitutkimus>) ja avoin kaupunkitieto eli Helsinki Region Infoshare – verkkopalvelun kehitysversion avaaminen (www.hri.fi). Myös kaupunkiyhteisten paikkatietojen kehittämisessä tapahtui merkittävää edistymistä (<http://ptp.hel.fi/> ja <http://www.hel.fi/hki/Kv/fi/Kaupunkimittausosasto>).

Helsinki Region Infoshare -verkkopalvelu tarjoaa avointa tietoa ja uusia mahdollisuuksia. Tarjolla on kaikille avoin pääsy monipuolisesti kaupunki-ilmiöitä kuvaaviin aineistoihin, myös paikkatietoaineistoihin. Palvelua kehitetään ja tietotarjontaa kasvatetaan jatkuvasti käyttäjien kokemuksia kuunnellen. Tähtäin on vuodessa 2012, jolloin tarkoituksena on tarjota jo runsaasti Helsingin seutua, sen kuntia ja osa-alueita koskevaa tilasto- ja muuta julkista tietoa avoimena datana.

Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka -yhteistyöohjelma on metropolialueen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen, kaupunkien ja neljän ministeriön (Työ- ja elinkeinoministeriön, Ympäristöministeriön, Liikenne- ja viestintäministeriön ja Opetus- ja kulttuuriministeriön) että Uudenmaan liiton välinen tutkimus- ja yhteistyöohjelma, jonka tavoitteena on edistää monitieteistä, kansainvälisesti korkeatasoista ja metropolialueen erityispiirteistä lähtevää kaupunkitutkimusta sekä siihen tukeutuvaa kehittämistoimintaa ja syventää sekä laajentaa metropolialuetta koskevaa tutkimus- ja kehittämis-yhteistyötä. Yhteistyöohjelman jäsenten verkostot laajentavat entisestään yhteistyöohjelman kompetenssia. Toisena tärkeänä yhteistyöesimerkinä voidaan mainita, että Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) ja Seppo Laakso, Kaupunkitutkimus TA ovat mukana kaupunkitalouden tutkimuksen kehittämisessä.

Ohjelman toteutuksessa sovitetaan yhteen tutkimus- ja kysyntälähtöisyys, yhteiskunnallinen vaikuttavuus, pitkäjänteisyys ja kansainvälinen näkökulma. Erityistä huomiota kiinnitetään

met Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka 2011–2014 (Stadsforskning och metropolpolitik) (<http://www.helsinki.fi/kaupunkitutkimus>) och öppen stadsinformation i och med öppnandet av webbtjänsten Helsinki Region Infoshare, dess beta-version, (www.hri.fi). Även inom utvecklandet av stadsgemensamma GIS-data skedde märkbara framsteg (<http://ptp.hel.fi/> och <http://www.hel.fi/hki/Kv/fi/Kaupunkimittausosasto>).

Webbtjänsten Helsinki Region Infoshare erbjuder öppen information och nya möjligheter. Till förfogande står en för alla öppen åtkomst till material, även GIS-material, som mångsidigt beskriver stadsfenomen. Webbtjänsten utvecklas och informationsutbudet utökas fortlöpande och därvid uppmärksammas användarnas erfarenheter. Siktet är på år 2012, då meningen är att kunna ge ut ett rikt utbud av statistik och annan offentlig information om Helsingforsregionen, dess kommuner och delområden som öppen data.

Samarbetsprogrammet Kaupunkitutkimus- ja metropolipolitiikka (Stadsforskning och metropolpolitik) är ett forsknings- och samarbetsprogram mellan metropolområdets universitet och yrkeshögskolor, städer och fyra ministerier (Arbets- och näringsministeriet, Miljöministeriet, Kommunikationsministeriet och Undervisnings- och kulturministeriet) samt Nylands förbund. Programmets syfte är att främja mångvetenskaplig och internationellt högklassig stadsforskning, som uppmärksammar metropolområdets särdrag och som bistår utvecklingsverksamheten i metropolområdet samt som fördjupar och utvidgar forsknings- och utvecklingssamarbetet som berör metropolområdet. Samarbetsprogrammets medlemmar utvidgar ytterligare den samlade kompetensen genom sina nätverk. Som ett annat viktigt samarbetsexempel kan nämnas att Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) och Seppo Laakso, Kaupunkitutkimus TA deltar i utvecklandet av forskning i stadsekonomi.

I genomförandet av programmet sammanvägs forskningens intressen och efterfrågan på

kaupunkitutkimustiedon hyödynnettävyyteen ja levittämiseen metropolialuetta kehitettäessä.

Pääkaupunkiseudun kaupunginjohtajien aloitteesta järjestettiin metropolitutkimusseminaari 7.12.2011. Tämän järjestyksessä toisen seminaarin teemoina olivat kaupunkitalous ja segregaatio. Segregaatio on aina ajankohtainen tutkimusaihe suurkaupungissa ja suurkaupunkiseudulla, metropolialueella.

Segregaatio on haastava tutkimusaihe. Em. metropolitutkimusseminaarissa kutsuesitelmän pitänyt Prof. Ian Gordon (London School of Economics, LSE) kiinnitti huomiota sekä segregaatioon että segregaatioon vaikuttamisen tutkimuksen haastavuuteen. Hänen esitelmänsä otsikkokin heijastaa tätä haastavuutta: ”Mixed Communities versus Segregation? Linking Social Goals, Policies and Evidence”. Yhtenä kiteytymänä omista ja kansainvälisistä tutkimuksista hän toi esille, että alueen tilanteen tarkastelun lisäksi kannattaa kiinnittää huomioita po. alueella asuvien yksilöiden ja kotitalouksien ominaisuuksiin. Hän korosti myös, että segregaatio Euroopassa on pitkälti valintojen ilmentymää ja että näkyvä segregaatio on yhteydessä taloudelliseen eriarvoisuuteen.

Kommenttittipuheenvuorossaan tutkija Seppo Laakso esitti, että kotitalouksien alueellinen eriytyminen perustuu ennen kaikkea kotitalouksien asuinpaikan valintaan. Valintaan taas vaikuttavat sellaiset tekijät kuin elämäntilanne, arvot ja mieltymykset; tulot ja varallisuus; asuntojen tarjonta eri alueilla. Seppo Laakso jakoi saman näemyksen Ian Gordonin kanssa, ettei alueellinen eriytyminen itsessään ole ongelma, vaan että jos ongelmien (köyhyys, työttömyys, sosiaaliset ongelmat) alueellinen keskittyminen johtaa siihen, että alueella asuminen heikentää asukkaiden hyvinvointia tai mahdollisuutta menestyä elämässään verrattuna siihen, että asuisi muualla.

Tässä Kvartissa tutkija Henrik Lönnqvist tarkastelee tuloja ja verokertymiä Helsingissä ja sen eri alueilla. Tulokset osoittavat, että alueiden väestö- ja verotuloprofiilit muuttuvat hitaasti.

forskning, samhällelig verkningsfullhet, långsiktighet och internationellt perspektiv. Särskild uppmärksamhet fås vid stadsforskningens resultat, möjligheterna att tillämpa och omsätta forskningsresultaten i praktiken.

På initiativ av Huvudstadsregionens stadsdirektörer ordnades den 7.12.2011 ett metropol-forskningsseminarium. Temana för detta i ordningen andra seminarium var stadsekonomi och segregation. Segregation är alltid ett aktuellt forskningsämne i en storstad och en storstadsregion, i ett metropolområde.

Segregation är ett utmanande forskningsmotiv. Vid ovan nämnda metropolforskningsseminarium fäste inbjudne professorn Ian Gordon (London School of Economics, LSE) i sitt föredrag uppmärksamhet vid hur utmanande det är att forska i både segregation och i påverkan av segregation. Också rubriken för hans föredrag avspeglar dessa utmaningar: ”Mixed Communities versus Segregation? Linking Social Goals, Policies and Evidence”. Som sammanfattning av sina egna och internationella undersökningar framförde han att det förutom analys av områdets situation lönar sig att fästa uppmärksamhet vid ifrågavarande områdes invånares och hushålls egenskaper. Han betonade också att segregationen i Europa i stor utsträckning är en ytt-ring för träffade val och att synlig segregation har samband med ekonomisk ojämnlighet.

I sitt kommentaranförande konstaterade forskare Seppo Laakso att hushållens lokala differentiering bygger framför allt på hushållens val av boplat. På valet inverkar i sin tur sådana faktorer som livssituation, värderingar och preferenser; inkomster och förmögenhet; bostadsutbudet i olika områden. Seppo Laakso delade Ian Gordons uppfattning att lokal differentiering i sig inte är ett problem utan att om problemens (fattigdom, arbetslöshet, sociala problem) lokala koncentration leder till att boende i området försämrar invånarnas välmåga eller möjligheter till framgång i livet jämfört med att man skulle bo annanstans.

Tarkastelusta käy ilmi, että asuinneliöt voivat tuottaa runsaasti veroeuroja sekä pientaloalueilla että kerrostaloalueilla.

Edellisessä Kvartti-julkaisussa (Kvartti 2011:3, s. 32–37) professori Mari Vaattovaara tarkasteli Helsingin seudun kasvua, kaupunkirakenteen muutoksia ja alueellisia eroja, mm. eri alueiden sosio-ekonomisia muutoksia.

Professori Matti Pohjola sai tänä vuonna Helsingin kaupungin tiedepalkinnon. Tiedepalkinto myönnetään Helsingin tiedepäivänä helsinkiläisen tekemästä tai Helsingissä tehdystä merkittävästä tieteellisestä työstä. Matti Pohjola on tehnyt sekä teoreettista että soveltavaa tutkimusta taloustieteen useilla osa-alueilla. Tässä Kvartissa Matti Pohjolan aihe on ”Taloudellinen kasvu, hyvinvointi ja kestävä kehitys” (s. 7–15). Artikkelin keskiössä on bkt ja sen vahvuudet että myös rajoitukset hyvinvoinnin mittarina. Matti Pohjola tuo näkyväksi mm. miten aineellinen elintaso ja hyvinvointi tukevat toisiaan. Hän tarkastelee myös hyvinvointimme kasvua ja kehityksen kestävyyttä.

Tietokeskus suuntaa kohti uutta vuotta sadan vuoden kokemuksella ja avoimena uutta oppimaan ja soveltamaan. Uusi vuosi tuo uudet teemat, nimittäin World Design Capital 2012 ja Helsingin pääkaupungiksi tulon 200 – vuotisjuhlavuoden tapahtumiseen.

Kiitämme lukijoitamme kuluneesta vuodesta ja toivotamme Rauhallista Joulua ja Menestystä Uudelle Vuodelle!

ASTA MANNINEN
johtaja

I denna Kvartti analyserar forskare Henrik Lönnqvist inkomster och genererad skatt i Helsingfors och dess olika områden. Forskningsresultaten visar att områdets befolknings- och skatteinkomstprofiler förändras långsamt. Av analysen framgår att bostadskvadratmetrar kan generera mycket skatteuron i både småhusområden och höghusområden.

I föregående Kvarttipublikation (Kvartti 2011:3, ss. 32–37) utredde professor Mari Vaattovaara Helsingforsregionens tillväxt, stadsstrukturens förändringar och lokala skillnader, bl.a. olika områdets socioekonomiska förändringar.

Professor Matti Pohjola fick i år Helsingfors stads vetenskapspris. Vetenskapspriset beviljas på Helsingfors vetenskapsdag för ett av en helsingforsbo gjort eller om Helsingfors handlande betydande vetenskapligt arbete. Matti Pohjola har bedrivit både teoretisk och tillämpad forskning inom flera vetenskapsområden om ekonomi. I denna Kvartti är Matti Pohjolas tema ”Ekonomisk tillväxt, välbefinnande och hållbar utveckling” (s. 7–15). Artikelns fokus är bnp och dess starka sidor samt även begränsningar som mätare av välbefinnande. Matti Pohjola lyfter fram bl.a. hur materiell levnadsstandard och välmåga stöder varandra. Han beskriver också tillväxten av vårt välbefinnande och utvecklingens hållbarhet.

Faktacentralen går mot det nya året med hundra års erfarenhet och med öppenhet för att lära och tillämpa nytt. Det nya året för med sig nya teman, nämligen World Design Capital 2012 och 200-årsjubileet av att Helsingfors blev huvudstad.

Vi tackar våra läsare för det gångna året och tillönskar Fridfull Jul och Framgång för Det Nya Året

ASTA MANNINEN
direktör

Taloudellinen kasvu, hyvinvointi ja kestävä kehitys

Ekonomisk tillväxt, välstånd och hållbar utveckling

On muotia epäillä talouskasvun kertomaa hyvinvoinnista. Kritiikki kohdistuu viime kädessä bruttokansantuotteeseen (bkt), koska talouskasvua mitataan sen muutosvauhdilla. Kansantalouden kokonaistuotannosta syntyvien tulojen mittarina bkt kuvaa kansakunnan hyvinvointia periaatteessa yhtä hyvin tai huonosti kuin tulot kuvaavat yksittäisen ihmisen hyvinvointia. Voi toki olla suurituloisia ihmisiä, jotka voivat pahoin ja ovat onnettomia, mutta pääsääntöisesti tulot, hyvinvointi ja tyytyväisyys elämään korreloivat positiivisesti. Tämä selittyy yksinkertaisesti sillä, että rikkailla ihmisillä on enemmän valinnanmahdollisuuksia kuin köyhillä. Ellei olisi, ei tulojen tasainen jakautuminenkaan olisi talous- ja sosiaalipolitiikan keskeinen tavoite.

Sama pätee kansantalouksiin. Kannamme huolta maiden välisistä tuloeroista siksi, ettei köyhissä maissa elävillä ihmisillä ole samanlaisia mahdollisuuksia hyvään elämään kuin rikkaissa maissa asuvilla. Pelkästään tulotason indikaattorina bkt ei tietenkään suoraan mittaa hyvinvoinnin muita osatekijöitä, mutta sen on havaittu korreloivan vahvasti niiden kanssa (Jones ja Klenow 2010).

Bruttokansantuotteen kritiikki

Bkt-kritiikki sai viime vuonna uutta puhtia Ranskan presidentti Sarkozyn asettaman komitean loppuraportista (Stiglitz, Sen ja Fitoussi 2010). Se on seikkaperäinen katsaus elintason, elämänlaadun ja kestäväen kehityksen mittauksen tarpee-

Det är något av en modefluga idag att betvivla att ekonomisk tillväxt ger välstånd. Kritiken gäller i sista hand bnp, eftersom ekonomisk tillväxt mäts med hur snabbt den förändras. I egenkap av mått på den inkomst som uppkommer av nationalekonomins totalproduktion är väl bnp i princip en lika god eller dålig måttstock för nationers välstånd som personlig inkomst är för individers välstånd. Givetvis kan det finnas rika människor som inte mår bra och är olyckliga, men i regel finns det en positiv korrelation mellan inkomst, välstånd och belåtenhet med livet. Detta förklaras i all sin enkelhet av att rika har större valfrihet än fattiga. Om så inte vore fallet skulle en jämn inkomstfördelning inte vara en så viktig målsättning inom ekonomisk och social politik.

Detsamma gäller för nationalekonomier. Vi bekymrar oss för inkomstskillnader länder emellan för att vi upplever att de som bor i fattiga länder inte har samma möjligheter till ett gott liv som de som bor i rika länder. Självfallet kan bnp per capita – som enbart indikerar inkomstnivå – inte direkt mäta allt det övriga som välståndet består av, men det finns belägg för att den korrelerar starkt med dem (Jones and Klenow 2010).

Kritik mot bnp

I fjol blev det fart igen på kritiken mot bruttonationalprodukten, då en kommitté utnämnd av franske presidenten Nicolas Sarkozy gav ut sin slutrapport (Stiglitz, Sen och Fitoussi 2010). Den är en detaljerad översikt av behovet att mäta

seen ja mittareiden ongelmiin. Komitea tunnustaa avoimesti, ettei näin moniulotteista asiaa voi puristaa yhteen mittariin, vaan on kehitettävä erilaisia, toisiaan täydentäviä indeksejä: ”because no single measure can summarize something as complex as the well-being of the members of society, our system of measurement must encompass a range of different measures” (s. 12). Valtioneuvoston kanslian (2011) asettama asiantuntijaryhmä päätyi meillä ehdottamaan tämän raportin pohjalta hyvinvoinnin mittariston rakentamista.

Mittaristoa tarvitaan, koska tulojen lisäksi yhteiskunnan hyvinvointiin vaikuttavat muutkin tekijät, esimerkiksi tuloerot, vapaa-aika ja ympäristön tila. Kansantuote ei kerro mitään tuloeroista. Kahdessa maassa, joiden bkt henkeä kohden on yhtä suuri, tuloerot voivat olla pienet tai suuret. Vapaa-ajan arvo ei liioin käy lainkaan ilmi kansantuotelaskelmista. Saman elintason eteen voidaan joissakin maissa tehdä pitkää työpäivää, toisissa lyhyttä. Bkt:n laskennassa ei myöskään oteta huomioon luonnonvarojen käyttöä, esimerkiksi metsien hakkaamista, tai ympäristöongelmien aiheuttamaa haittaa, esimerkiksi vesistöjen pilaantumista.

Hyvinvoinnin tarkastelu voidaan laajentaa kattamaan myös nämä tekijät. Kansantalouden tilinpidon tietojärjestelmä ja muut taloustilastot sisältävät runsaasti tarvittavaa aineistoa. Ongelma ei niinkään ole tietojen saatavuudessa, vaan siinä, miten laskea yhteen tekijöitä, jotka eivät ole keskenään yhteismitallisia. Esimerkiksi tuloerojen ja keskimääräisen tulotason painokertoimet riippuvat yhteiskunnallisista arvoista, siitä kuinka tärkeänä tulonjaon tasaisuutta pidetään suhteessa tulojen suuruuteen. Kenen arvoja tulisi silloin käyttää? Sama pätee ympäristöongelmiin: kuinka arvokas on ikimetsä, puhdas ilma tai meluton asuinympäristö? Joillekin ihmisille se on arvokkaampi kuin toisille. Painokertoimien valinta on siten väistämättä subjektiivista, mikä tekee kattavan hyvinvointi-indeksin laatimisen vaikeaksi. Silloin järkevä vaihtoehto on kehittää hyvinvoinnin eri osa-alueiden mittareita erikseen ja jättää

levnadsstandard, livskvalitet och hållbar utveckling – och av de problem som följer med olika mätningssätt. Kommittén konstaterar helt öppet att en så mångdimensionell sak inte kan pressas in i en enda mätare, utan man måste utveckla olika index som kompletterar varandra ”because no single measure can summarize something as complex as the well-being of the members of society, our system of measurement must encompass a range of different measures” (sida 12), och en rad sinsemellan kompletterande index måste skapas. Utgående från denna rapport rekommenderade en expertgrupp utnämnd av finländska statsrådskansliet (2011) att nya mätare för bedömning av samhällets välfärd skulle konstrueras.

Nya mätare behövs av den orsaken att välstånd i ett samhälle påverkas av andra faktorer också, såsom inkomstskillnader, fritid och miljöns tillstånd. bnp säger ingenting om inkomstskillnader. I två länder med lika stor bnp per capita kan inkomstskillnaderna vara små eller stora. Fritidens värde kommer inte heller fram i beräkningar av bnp. För att nå samma levnadsstandard måste folk göra längre dagar i vissa länder och kortare i andra. Inte heller beaktar bnp hållbart nyttjande av naturresurser, t.ex. skogsavverkning, eller skador förorsakade av miljöproblem såsom fördärvande av vattendrag.

Forskningen om välstånd kan utsträckas så den täcker också dessa faktorer. Nationalräkenskapssystemet och annan ekonomisk statistik innehåller gott om material för ett sådant studium. Och problemet är ju inte brist på data utan snarare hur man skall räkna samman faktorer som inte är sammätbara. För att ta ett exempel är vikt-koefficienterna för inkomstskillnader och medelinkomst beroende av sociala värderingar – hur viktigt man anser det vara med jämn inkomstfördelning jämfört med höga inkomster. Vems värderingar skall tillämpas? Detsamma gäller för miljöproblem: hur värdefull är en urskog, ren luft och en bullerfri boendemiljö? En del sätter större värde på dem än andra. Sålunda blir valet av vikt-koefficient alltid subjektivt, vilket gör det svårt att

niiden keskinäinen punninta poliittisen päätöksenteon huoleksi, mihin esimerkiksi ympäristötölinpitojärjestelmien luomisella pyritään.

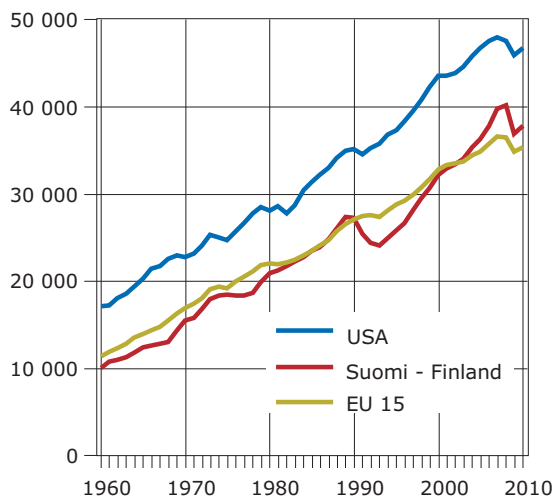
Suomi kansainvälisessä vertailussa

Tarkastellaan esimerkkinä Suomen menestymistä kansainvälisissä elintaso- ja hyvinvointivertailuissa. Kuvio 1 näyttää elintason kehityksen 50 viime vuoden aikana suhteessa Yhdysvaltoihin ja Euroopan unionin ns. vanhojen jäsenmaiden muodostamaan alueeseen (EU 15). Elintasoa mitataan bruttokansantuotteella asukasta kohden. Vaikka Suomi ja EU ovat kuroneet eroa umpeen, on elintaso Yhdysvalloissa vielä selvästi korkeampi. Suomen bkt asukasta kohden on viime vuosina ollut noin 80 ja EU:n noin 75 prosenttia Yhdysvaltojen tasosta. Huomionarvoista on, että Suomi on viime vuosina selvästi ylittänyt EU:n keskimääräisen elintason.

Kuvioissa 2 ja 3 vertailua laajennetaan yhdistämällä vapaa-aika ja tuloerot elintasaan vuonna 2010. Havaintopisteinä ovat Yhdysvallat ja EU:n

Kuvio 1. BKT/asukas, 1960–2010 (USD ostovoimapariteetilla – ostovoimakorjauksin)

Figur 1. BNP/capita, 1960–2010 (i USD med köpkraftsparitet med – köpkraftsstandardisering)

Lähde: | Källa: The Conference Board Total Economy Database, January 2011, <http://www.conference-board.org/data/economydatabase/>

konstruera ett heltäckande välfärdsindex. Då är ett vettigt alternativ att utveckla mätare av välfärdens olika delområden skilt för sig och lämna deras inbördes avvägning till det politiska beslutsfattandets bekymmer, vilket man eftersträvar t.ex. genom att skapa miljöredovisningssystem.

Finland i internationell jämförelse

Som exempel kan vi se på Finlands framgångar i internationella jämförelser av levnadsstandard och välstånd. Figur 1 använder bnp per capita för att visa hur levnadsstandarden utvecklats de senaste 50 åren i USA och de s.k. ”gamla” EU-länderna (EU-15). Levnadsstandarden mäts med bruttonationalprodukt per capita. Fastän Finland och EU har knappt in på försprånget är levnadsstandarden fortfarande klart högre i USA. Finlands bnp per capita har de senaste åren varit ca. 80 och EU:s ca. 75 procent av USA:s nivå. Det är värt att notera att Finland de senaste åren klart har överskridit EU:s genomsnittliga levnadsstandard.

I figurerna 2 och 3 utvidgas jämförelsen att också omfatta fritid och inkomstskillnader 2010. Observationspunkter är USA och de gamla EU-länderna (Luxemburg ej medräknat). Vågräta axeln i Figur 2 visar fritiden inverst, dvs. antalet timmar på ett år (8 760) minus antalet timmar per invånare tillbragda under arbete. Uttryckt på detta sätt har man mest fritid i Frankrike och minst i Portugal. I jämförelsen dominerar USA; Holland, Belgien och Frankrike klart. Om fritid inte upplevs som viktigt är USA det bästa landet, men om man gör det är Frankrike nummer ett. Finland ligger inte särskilt väl till: vi arbetar längre än de flesta övriga länder i jämförelsen. Bara Sverige, Österrike, Grekland och Portugal har mera arbetstimmar per capita. I internationella jämförelser av välstånd lider Finlands placering uttryckligen av vårt långa arbetsår (Fleurbay och Gaulier 2009).

Om vi också lägger inkomstskillnader till analysen stiger Finlands placering. Detta ser vi i Figur 3, vars vågräta axel är ett index som mäter hur

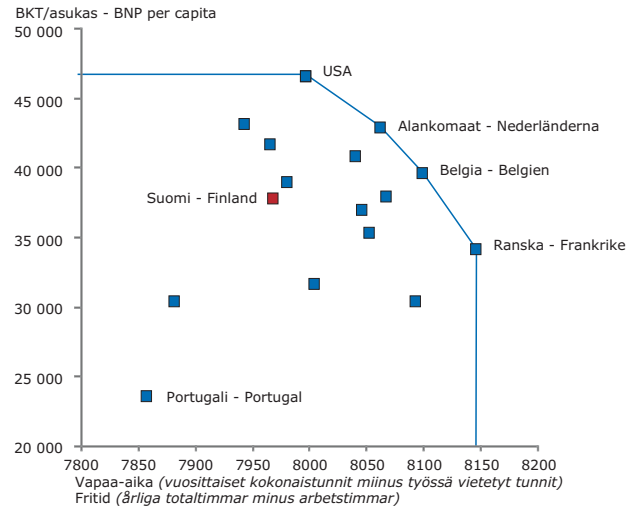
vanhat jäsenmaat (pl. Luxemburg). Kuvion 2 vaaka-akseli esittää vapaa-aikaa käänteisesti siten, että tunneissa mitatusta vuoden pituudesta (8 760) on vähennetty työhön asukasta kohden käytetty keskimääräinen aika. Näin laskien vapaa-aikaa oli eniten Ranskassa ja vähiten Portugalissa. Yhdysvallat, Hollanti, Belgia ja Ranska dominoivat vertailussa muita maita. Jos vapaa-aikaa arvostetaan vähän, on Yhdysvallat paras maa. Jos sillä on puolestaan suuri merkitys ihmisten arvostuksissa, voittaja on Ranska. Suomi ei pärjää erityisen hyvin, sillä työaikaamme on vertailujoukon pisimpiä. Se on pidempi vain Ruotsissa, Itävallassa, Kreikassa ja Portugalissa. Kansainvälisissä hyvinvointivertailuissa Suomen sijoitus heikkeneekin pelkästään elintason perustuviin vertailuihin nähden nimenomaan pitkän työvuoden vaikutuksesta (Fleurbaey ja Gaulier 2009).

Kun tulonjako lisätään tarkasteluun, Suomen asema kohenee. Tämä näkyy kuviosta 3, jonka vaaka-akselina on tulonjaon tasaisuutta mittaava indeksi. Se on laskettu vähentämällä käytettävissä olevien tulojen Gini-kerroin luvusta 100. Indeksillä saa arvon nolla, jos kaikki tulot yhteiskunnassa ovat keskittyneet yhdelle, ja arvon sata, jos tulot ovat jakautuneet tasaisesti kaikkien kesken.

Suomi sijoittuu tulonjakovertailun kärkeen. Tasaisemmin tulot ovat jakautuneet vain Itävallassa ja Ruotsissa. Kuvio tuo hyvin esiin sen tunnetun tutkimustuloksen, että Pohjoismaat menestyvät hyvin kaikissa sellaisissa vertailuissa, joissa tulojen tasaista jakautumista pidetään tärkeänä tekijänä. Sama johtopäätös pätee myös, kun terveys ja koulutus otetaan hyvinvoinnin osatekijöiksi (Kangas 2008).

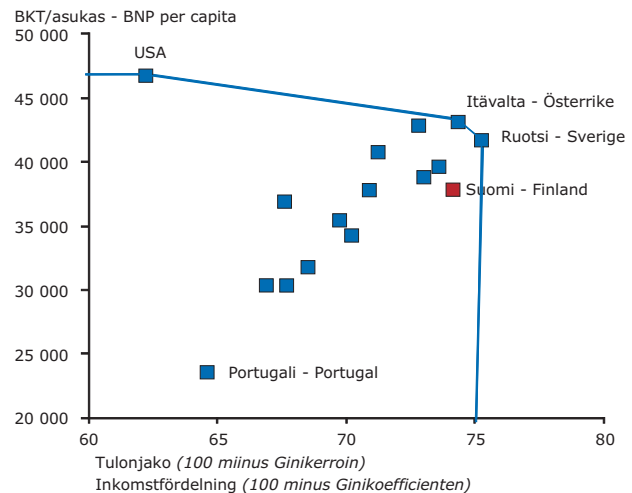
Suomi ja muut Pohjoismaat pärjäävät yleensä erinomaisesti kansainvälisissä hyvinvointivertailuissa. Ne sijoittuvat lähes millä tahansa mittarilla maailman 10–15 parhaan joukkoon. Asia selittyy mielestäni sillä, että vertailuissa käytetyt mittarit korreloivat

Kuvio 2. BKT/asukas ja vapaa-aika v. 2010
Figur 2. BNP per capita och fritid år 2010

Lähde: | Källa: The Conference Board Total Economy Database, January 2011, <http://www.conference-board.org/data/economydatabase/>

Kuvio 3. BKT/asukas ja tulonjako v. 2010
Figur 3. BNP per capita och inkomstfördelning 2010

Lähteet: | Källa: The Conference Board Total Economy Database, January 2011, <http://www.conference-board.org/data/economydatabase/>, for GDP per capita; Eurostat Statistics Database and OECD Social Indicators for the Gini coefficient

positiivisesti joko tulojen, tulojaon tasaisuuden tai molempien kesken.

Hyvinvointimme kasvu

Suomi ja Pohjoismaat pärjäävät siis hyvinvointivertailuissa paremmin kuin niiden sijoittumisesta elintasovertailuissa voi päätellä, mistä seuraa, että hyvinvointi on kasvanut bruttokansantuotetta nopeammin ja että bkt siten aliarvioi hyvinvointia. Meillä käydystä bkt-kriittisestä keskustelusta saa kuitenkin kokonaan toisenlaisen kuvan. Bruttokansantuotteelle vaihtoehdoksi ehdotetun, genuine progress -indikaattorin (GPI) mukaan hyvinvointimme näet väheni samaan aikaan, kun kansantuote kasvoi ennätysvauhtia. Korkeimmillaan hyvinvointi olisi ollut vuonna 1989. Nyt se on pudonnut 1970-luvun tasolle (Hoffrén ja Rättö 2009).

Näin ei suomalaisten hyvinvoinnille ole kuitenkaan oikeasti voinut käydä. Päinvastoin, se on nyt korkeampi kuin koskaan mutta todennäköisesti alhaisempi kuin tulevien sukupolvien hyvinvointi.

Tehdäänpä yksinkertainen laskelma. Ajatellaan, että saisit elää uudelleen joko vuoden 1989 tai 2009 mutta että et etukäteen tietäisi kuka olisit – nuori vai vanha, terve vai sairas, hyvin vai huonosti koulutettu, rikas vai köyhä – vaan että henkilöllisyytesi arvottaisiin aivan kuten syntymässäkin käy. Kumman vuoden valitsisit?

Jos olisit tilastojen keskimääräinen suomalainen, olisivat asiasi valtaosin paremmin vuonna 2009 kuin 1989. Kulutuksesi olisi 30 prosenttia suurempi, julkisia palveluja olisi käytettävissäsi 20 ja vapaa-aikaa 10 prosenttia enemmän. Olisit paremmin koulutettu ja eläisit myös puhtaamassa ympäristössä. Eriarvoisuus on kuitenkin kasvanut, joten riski siitä, ettet olisikaan keskituloinen vaan joko rikkaampi tai köyhempi olisi suurempi.

Se, kuinka paljon tämä asia painaa valinnassasi, riippuu asenteestasi riskiin. Jos olisit taloustieteen kulutustutkimusten paljastama keskivertokuluttaja, riittäisi tuloriskin havaitun nousun

jämn inkomstfördelningen är. Det har kalkylerats genom att subtrahera Gini-koefficienten för disponibel inkomst från 100. Indexet visar noll om all inkomst i ett land går till bara en enda person och 100 om alla invånare i landet har lika stor inkomst.

I denna jämförelse ligger Finland högt. Bara Österrike och Sverige har större inkomstjämlighet. Figuren visar mycket bra det välkända rönet att de nordiska länderna klarar sig bra i alla jämförelser där en jämn inkomstfördelning ses som något viktigt. Samma slutsats nås också när hälsa och utbildning läggs till jämförelsen (Kangas 2008).

Finland och de övriga nordiska länderna klarar sig vanligtvis mycket bra i internationella välståndsjämförelser. Oavsett vilka indikatorer man använder ligger de bland de 10-15 bästa länderna. Som jag ser det beror detta på att de välfärdsindikatorer som används i rankingarna korrelerar positivt med antingen inkomst eller jämn inkomstfördelning eller med bådadera.

Vår välståndstillväxt

Sälunda klarar sig Finland och de övriga nordiska länderna bättre i välståndsjämförelser än deras placering i levnadsstandardjämförelser ger vid handen. Vi kan alltså dra slutsatsen att välståndet stigit snabbare än bnp och att bnp därvidlag underskattar välfärden. Intressant nog får man en helt annan bild av den bnp-kritiska debatten inom finländsk forskning på sistone: medan bnp steg med god fart visade GPI (Genuine Progress Indicator), som lagts fram som alternativ mätare, att vårt välstånd sjönk. Enligt GPI skulle vårt välstånd ha varit som högst år 1989. Idag är det tillbaka på 1970-talsnivå (Hoffrén och Rättö 2009).

Men så illa kan det ju inte ha gått i verkligheten. Tvärtom är vårt välstånd högre än någonsin, men troligen ändå lägre än kommande generationers välstånd.

Låt oss göra en enkel beräkning. Vi låtsas att vi kunde välja att leva våra liv om igen antingen år 1989 eller 2009, dock så, att vi inte vet vilka vi är –

kompensoimiseksi 6 prosentin tulojen kasvu. Pelkästään kulutuksen kasvu on ylittänyt tämän moninkertaisesti.

Ennen lopullista valintaa pitää sinun vielä laskea todennäköisyydet, joilla säilyt hengissä kyseisinä vuosina ja kertoa edellä luetellut tekijät niillä. Jos oletamme, että arvonnassa kaikki iät vastasyntyneestä 100-vuotiaaseen ovat yhtä todennäköisiä, kuvaavat vastasyntyneen elinajanodotteet näitä todennäköisyyksiä: 80 prosenttia vuonna 2009 ja 75 prosenttia vuonna 1989.

Laskelman tulos näyttää vääjäämättömästi siltä, että vuosi 2009 olisi parempi valinta. Keskimääräisen kansalaisen näkökulmasta katsoen hyvinvointi on siis kasvanut vuodesta 1989. Kulutuksen, vapaa-ajan, tulonjakauman ja elinajanodotteen kattavan hyvinvoinnin onkin laskettu Suomessa nousseen prosenttiyksikön nopeampaa vauhtia kuin tulot viime vuosikymmeninä (Jones ja Klenow 2010).

Kehityksen kestävydestä

Mutta mitä jos elintason ja hyvinvoinnin kasvu on siinä mielessä kestävä, että se perustuu luonnonvarojen tuhoamiseen ja ympäristön pilaamiseen? Metsät hakataan, muut luonnonvarat käytetään loppuun, vesistöt saastutetaan ja ilma pilataan. Miten varmistautua siitä, että talouskasvu on kestävällä pohjalla?

Talousteoria tarjoaa periaatteessa yksinkertaisen mutta käytännössä vaikeasti laskettavan kriteerin. Määritellään kestävä kehitys sellaiseksi, joka tyydyttää nykyisen sukupolven tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa. Toisin sanoen, talouskasvu on kestävä silloin, kun yhteiskunnan hyvinvointi tulevaisuudessa on aina vähintään yhtä suuri kuin tämänhetkinen hyvinvointi. Talouskasvun voidaan osoittaa olevan kestävä silloin, kun kansantalouden varallisuuden arvo ei vähene ajan kuluessa. Tuleville sukupolville jätetään vähintään yhtä paljon mahdollisuuksia, kuin meidänkin on ollut. Varallisuuteen lasketaan teknolo-

gammal eller ung, högt eller lågt utbildad, rik eller fattig. Vår identitet skulle avgöras genom att dra lott, alltså slumpmässigt som när vi föds. Vilket år skulle vi välja?

Om vi vore den statistiske genomsnittsfinländaren skulle det mesta vara bättre för oss 2009 än 1989. Vår konsumtion skulle vara 30 procent högre, vi skulle ha 20 procent mera offentlig service till vårt förfogande, och vi skulle ha 10 procent mera fritid. Vi skulle vara bättre utbildade och ha en renare omgivning. Men eftersom inkomstskillnaderna har vuxit har sannolikheten ökat att inte vara medelinkomsttagare utan antingen rikare eller fattigare.

Hur mycket skulle detta påverka vårt val? Det beror på vår inställning till att ta risker. Om vi vore lika riskundvikande som konsumentutredningens genomsnittskonsument skulle det räcka med en 6 procents inkomstökning för att kompensera den observerade stigningen i inkomst-risk. Redan konsumtionens ökning har överskridit detta mångdubbelt.

Före vårt slutliga val skulle vi ännu behöva räkna ut sannolikheterna att hållas vid liv vid bägge tidpunkterna och tillämpa dem på nyssnämnda faktorer. Om vi antar att alla åldrar mellan 0 och 100 är lika sannolika beskriver livslängdsförväntningen för nyfödda barn dessa sannolikheter: 80 procent år 2009 och 75 procent år 1989.

Resultatet av vår beräkning ger oundvikligen vid handen att 2009 vore det bättre valet. Sålunda har alltså välståndet stigit ur medelfinländarens synvinkel sedan 1989. Det har beräknats att välståndet i form av konsumtion, fritid, inkomstfördelning och förväntad livslängd har stigit en procentenhet snabbare än inkomsten under de senaste årtiondena (Jones and Klenow 2010).

Om utvecklingens hållbarhet

Men tänk om stegringen i levnadsstandard och välstånd är ohållbar och bygger på att ödelägga våra naturresurser och miljö, utplåna skogar och andra naturresurser och förorena vattendrag och

gian taso, aineellinen pääoma, henkinen pääoma, luonnonvarat ja ympäristön tila.

Käytännössä kestävä kehityksen mittaaminen on vaikeaa, siksi että olisi löydettävä kertoimet, joilla varallisuuserät muutetaan yhteismittaliskiksi ja lasketaan yhteen. Nämä niin sanotut varjohinnat ovat kertoimia, jotka muuttavat varallisuuden muutoksen hyvinvoinnin muutokseksi. Pitäisi tietää esimerkiksi, miten ilman laatua parantava hiukkaspäästöjen väheneminen vaikuttaa ihmisten terveyden kautta hyvinvointiin.

Kansantalous on siis kestävä kehityksen uralla, kun sen kattavasti mitatun varallisuuden yhteiskunnallinen arvo ei vähene ajan kuluessa. Siten esimerkiksi uusiutumattomia luonnonvarojaan, vaikkapa öljyä, hyödyntävän maan on investoitava aineelliseen, teknologiseen ja/tai henkiseen pääomaan vähintään käytettyjen luonnonvarojen arvon verran, kun arvoja mitataan varjohinnoilla.

Joitakin johtopäätöksiä voi tehdä ilman vaikeasti määriteltäviä varjohintojakin tarkastelemalla varantojen muutoksia. Kuviossa 4 näkyy, että talouskasvun kannalta keskeiset pääomavarannot ovat kasvaneet hyvää vauhtia. Ajanjaksolla 1985–2008 reaaliset tutkimus- ja kehittämismenot lisääntyivät 6,5 prosentin, kiinteät investoinnit 2,4 prosentin ja julkisyhteisöjen reaaliset koulutusmenot prosentin vuosivauhtia. Ne osoittavat kansantaloutemme teknologiavaranon, aineellisen ja henkisen pääoman kasvaneen nopeasti. Kuviossa 1 esitetystä elintasomme kasvusta hieman yli puolet on syntynyt teknologian kehityksestä, loput aineellisen ja henkisen pääoman kasvusta (Pohjola 2010).

Ympäristömme tila on myös kohentunut siinä mielessä, että rikki-, typpi- ja hiukkaspäästöt ilmaan ovat vähentyneet merkittävästi, rikkidioksidipäästöt peräti 7 prosentin vuosivauhtia. Myös päästöt vesistöihin ovat vähentyneet (Syke 2008). Hiilidioksidipäästöt ja kotimaisten luonnonvarojen käyttö ovat sen sijaan kuvion 4 mukaan hieman kasvaneet.

hav och den luft vi andas? Hur kan vi vara säkra på att ekonomisk tillväxt bygger på stadig grund.

Ekonomisk teori bjuder på ett kriterium som i princip är enkelt men som i praktiken är svårt att beräkna. Vi kunde definiera hållbar utveckling såsom utveckling som fyller nuvarande generationers behov utan att fördenskull förstöra kommande generationers möjligheter att fylla sina behov. Med andra ord är ekonomisk tillväxt hållbar om samhällets välstånd i framtiden alltid är minst lika högt som välståndet idag. Vi kan visa att ekonomisk tillväxt är hållbar om de nationella tillgångarnas värde inte minskar med tiden. Kommande generationer ges åtminstone lika goda utgångspunkter som vi har haft. Som tillgångar räknas teknologins nivå, materiellt kapital, andligt kapital, naturtillgångar och miljöns tillstånd.

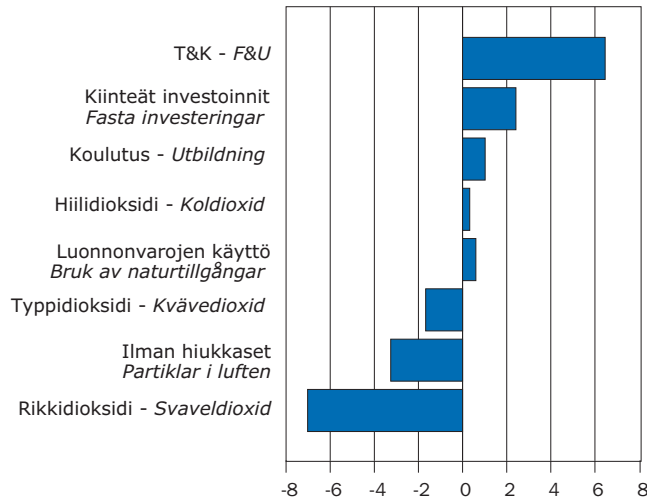
I praktiken är mätning av hållbar utveckling komplicerat, eftersom vi skulle behöva hitta koefficienter som gör tillgångarna sammätbara så att vi kan räkna ihop dem. Dessa såkallade skuggpriser är koefficienter som konverterar förändringar i tillgångar till förändringar i välstånd. Vi borde t.ex. veta hur minskande halter av svävande partiklar i luften bidrar till välståndet via förbättrad hälsa.

Sålunda skulle en nationalekonomi vara stadd i hållbar utveckling om det samhälleliga värdet av dess totala nationaltillgångar inte minskade med tiden. Därför måste ett land som utnyttjar sina icke-förnybara naturresurser såsom olja investera i fysiskt kapital, mänskligt kapital och/eller teknologi åtminstone lika mycket som värdet av de naturresurser som förbrukats, då värdena mäts med skuggpriser.

En del slutsatser kan dras även utan att använda de svårdefinierade skuggpriserna om vi analyserar förändringar i tillgångar. Figur 4 visar att de för tillväxten väsentliga kapitaltillgångarna vuxit snabbt. Mellan 1985 och 2008 ökade de reella utgifterna på forskning och utveckling årligen med 6,5 procent, de fasta investeringarna med 2,4 procent och de reella utbildningskostnaderna inom

Kuvio 4. Vuosittainen muutos: tutkimus- ja kehittämistoimintamenot, kiinteät investoinnit, koulutusmenot, luonnonvarojen käyttö sekä saastepäästöt 1985–2008 (prosenttia)

Figur 4. Årlig förändring i R&D-utgifter, fasta investeringar, utbildningsutgifter, bruk av naturtillgångar samt föroreningsutsläpp 1985–2008 (procent)

Lähde: | Källa: Pohjola (2010).

Suomen talouskasvu ole ei ainakaan näiden mittareiden valossa kestävämmällä pohjalla. Ympäristön tila on monessa suhteessa parempi kuin 10–20 vuotta sitten, joskin ilmastonmuutos saattaa uhata sen kehittymistä (Syke 2008). Tulevan hyvinvoinnin turvaamiseksi tehdyt investoinnit teknologiaan, henkiseen ja aineelliseen pääomaan ovat puolestaan vahvassa kasvussa.

Johtopäätökset

Kansakunnan hyvinvoinnin voi ajatella olevan tuottoa varallisuudelle. Sitä on kuitenkin mitattava laajasti siten, että mukaan lasketaan teknologia, aineellinen ja henkinen pääoma, luonnonvarat ja ympäristön tila. Mitä vauraampi yhteiskunta on, sitä suuremmat ovat kansalaisten tulot ja hyvinvointi nyt ja tulevaisuudessa.

Kansanvarallisuutemme on karttunut teknologian sekä henkisen ja aineellisen pääoman osalta nopeasti, eikä se erään varauksin ole vähentynyt luonnonvarojen eikä ympäristön tilaan osalta. Kehitys on ollut tässä mielessä kestävä, tulevan hyvinvoinnin turvaavaa. Suomi on nyt

offentliga organisationer med en procent. Det visar att vår nationalekonomiska teknologiska, fysiska och mänskliga kapital har vuxit snabbt. Lite över hälften av ökningen i vår levnadsstandard (se Figur 1) har alstrats av teknologins framsteg, och resten av ökat fysiskt och mänskligt kapital (Pohjola 2010).

Miljöns tillstånd har också förbättrats så tillvida att utsläpp i luften av svavel, kväve och partiklar har minskat väsentligt – svavelutsläppen rentav med 7 procent per år. Utsläpp i vattendrag och hav har också minskat (Syke 2008). I gengäld har utsläppen av koldioxid och användningen av inheFigur 4. Årlig förändring i R&D-utgifter, fasta investeringar, utbildningsutgifter, bruk av naturtillgångar samt föroreningsutsläpp 1985-2008 (procent)

Ätminstone av dessa mått att döma är den ekonomiska tillväxten i Finland inte inne på ohållbar kurs. Vår miljöns tillstånd är i många avseenden bättre än för 10-20 år sedan, fastän klimatförändringen kan hota denna utveckling (Syke 2008). Investeringarna i teknologi och i fysiskt

vauraampi ja hyvinvointimme sen seurauksena korkeampi kuin koskaan. Kansanvarallisuutemme kasvaessa se on kuitenkin alhaisempi kuin tulevien sukupolvien hyvinvointi.

Tästä ei tietenkään seuraa, että kaikki voivat meillä hyvin. Eriarvoisuus on lisääntynyt ja ilmastomuutos uhkaa tulevaisuutta. Tulos pitää paikkansa keskiarvon mielessä. Se osoittaa kuitenkin, ettei bruttokansantuote välttämättä yliarvioi hyvinvointia, kuten usein väitetään. Se pikemminkin aliarvioi sen.

Lähteet | Referenser:

Hoffrén, J. and Rättö, H. (2009): GPI hinnoittelee taloudellisen hyvinvoinnin. *Tieto&trendit* 2/2009, 46–47.

Jones, C.I. and Klenow, P.J. (2010): Beyond DGP? Welfare across countries and time, NBER working paper no. 16352.

Kangas, O. (2008), "Pohjoismaat – maailman paras kolkka?", *Yhteiskuntapolitiikka* 4/2008: 357–367.

Pohjola, M. (2010): Kansantuote, hyvinvointi ja kestävä kehitys. *Kansantaloudellinen aikakauskirja (Finnish Economic Journal)* 107, 17–29.

Stiglitz, J.E., Sen, A. and Fitoussi, J.-P. (2010): Report by the Commission on the

Measurement of Economic Performance and Social Progress.
<http://www.stiglitz-sen-fitoussi.fr>.

Syke (2008). The state of the environment in 2008. Finnish Environment Institute.

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=105175&lan=en>

Valtioneuvoston kanslia (2011): Bkt ja kestävä hyvinvointi. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 12/2011.

och mänskligt kapital i syfte att säkra framtida välstånd ökar starkt.

Slutsatser

En nations välstånd kan ses som avkastningen av dess tillgångar i vidsträckt bemärkelse omfattande teknologi, fysiskt och mänskligt kapital, naturresurser och miljöns tillstånd. Ju rikare ett samhälle är, desto högre är dess medlemmars inkomster och välstånd nu och i framtiden.

Våra nationella tillgångar har ökat snabbt i fråga om teknologi och mänskligt och fysiskt kapital, och de har inte väsentligt minskat i fråga om naturtillgångar och en frisk miljö. I detta avseende har utvecklingen varit hållbar nog för att ge en grund för framtida välstånd. Finland idag är rikare och – som följd därav – vårt välstånd högre än någonsin. Ändå är det, i och med att våra nationella tillgångar växer – lägre än kommande generationers välstånd.

Givetvis betyder detta inte att alla mår bra i vårt land. Samhällelig ojämnlighet har ökat och klimatförändringen hotar vår framtid. Men om vi talar om medeltal gäller våra rön. Och en sak som de visar är att bnp inte nödvändigtvis överskattar välstånd och välmåga, såsom det ofta framhållits. Tvärtom tenderar den underskatta dem.

Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulun professori *Matti Pohjola* on tehnyt sekä teoreettista että sovellettua tutkimusta monilla taloustieteen aloilla. Viimeaikaisessa tutkimustyössään Pohjola on pureutunut teknologian – erityisesti tieto ja viestintätekniiikan (ICT:n) – vaikutuksiin Suomessa. Matti Pohjolalle myönnettiin Helsingin kaupungin tiedepalkinnon vuonna 2011.

Professor *Matti Pohjola* vid Aalto University School of Economics har bedrivit både teoretisk och tillämpad forskning inom flera av ekonomins domäner. I sin forskning på sistone har Pohjola fördjupat sig i teknologins – i synnerhet ICT:ns – verkningar i Finland. Han tilldelades Helsingfors stads vetenskapspris år 2011.

Ne hyvät veronmaksajat

De där bra skattebetalarna

Artikkelin taustana on Ari Jaakolan ja Henrik Lönnqvistin marraskuussa 2010 Helsingin kaupunginjohtajiston aivoriihessä pitämä esitelmä, jossa tarkasteltiin tuloja ja verokertymiä Helsingin seudulla. Tarkastelunäkökulma on tässä artikkelissa kuitenkin alueellisesti em. esitelmää rajatumpi, ja verotuloaineistoa on lisäksi täydennetty muilla aineistoilla.

Paluu vuoteen 2002

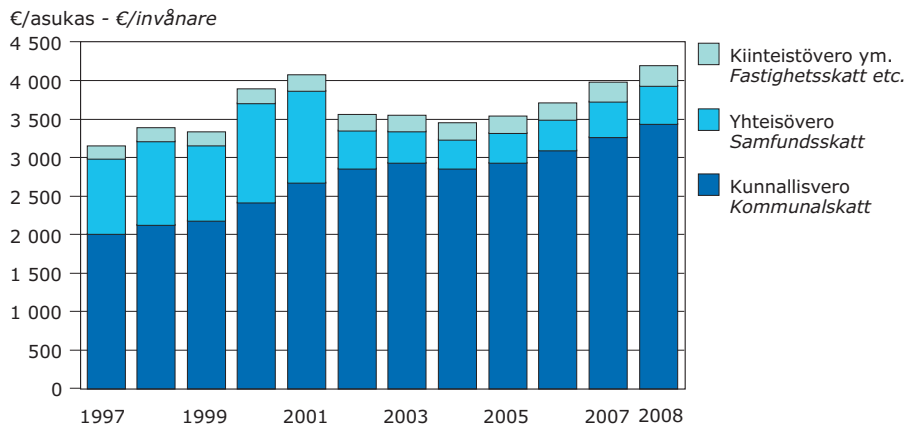
Vuonna 2002 ilmestyneessä Tietokeskuksen tutkimuskatsauksessa Mari Vaattovaara ja Pekka Vuori tarkastelivat Helsingin alueellista tulorakennetta ja asuntokantaa. He nostivat esiin Helsingin (tuolloin) uusien asuinalueiden sijoittumisen suhteellisen alas alueiden välisessä tulojakaumassa. Tässä artikkelissa palataan Vaattovaaran ja Vuoren raportin tematiikkaan. Tulotason sijaan tarkastelun kohteena ovat kuitenkin alueiden verokertymät. Kuntatalouden näkökulmasta tämä näkökulma on myös perusteltu, huolimatta yhteisöveron merkityksestä, koska verojärjestelmässämme vain osa kotitalouksien maksamista veroista kuuluu kuntien tulopohjaan. Samalla kunnallisveroon keskittyminen on perusteltua, koska sen rooli Helsingin veropohjassa on varsin merkittävä (kuvio 1).

Artikeln utgår från ett föredrag som Ari Jaakola och Henrik Lönnqvist höll vid Helsingfors direktörskollegiums brainstorming i november 2010. Det handlade om inkomster och skatteintäkter i Helsingforsregionen. Föreliggande artikel är dock geografiskt mera begränsad, och uppgifterna om skatteintäkter har dessutom kompletterats med annat material.

Tillbaka till 2002

I en av Faktacentralens forskningsöversikter år 2002 analyserade Mari Vaattovaara och Pekka Vuori inkomststrukturen och bostadsbeståndet i olika delar av Helsingfors. De lyfte fram att de bostadsområden som då var nya placerade sig relativt lågt i inkomstfördelningen områden emellan. Föreliggande artikel tar upp Vaattovaaras och Vuoris tematik på nytt. Men i stället för inkomstnivån granskar analysen den genererade kommunalskatten i stadens delområden. Ur kommunal-ekonomisk synvinkel är denna approach mera befogad, eftersom bara en del av de skatter hushållen betalar kommer kommunerna till del. Det är befogat att fokusera på kommunalskatten också därför att dess betydelse för skattebasen i Helsingfors är mycket stor (Figur 1).

Kuvio 1. Helsingin verokertymä (euroa) asukasta kohden verolajeittain vuosina 1998–2009
Figur 1. Skatteinkomster efter skatteslag, €/inv.

Lähde: Kuntien talous ja toimintatilastot 2009. Tilastokeskus.
 Källa: Kommunernas ekonomi- och verksamhetsstatistik 2009.

Missä on hyviä veronmaksaja ja kenelle?

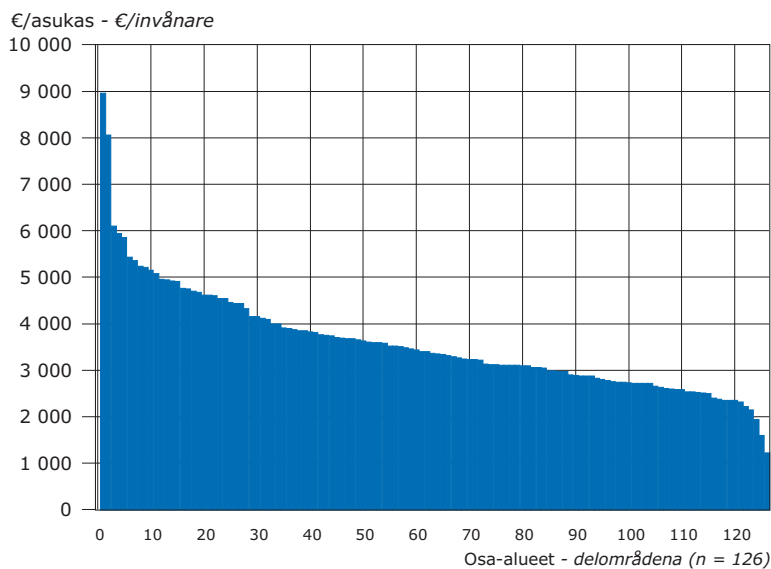
Julkisuudessa esiintyy toistuvasti käsite hyvä veronmaksaja. Käsitteenä sitä ei ole kovin tarkasti määritelty. Kapeimmillaan hyvänä veronmaksajana voitaneen pitää sellaista henkilöä, joka keryyttää julkisen sektorin kassaan runsaasti veroeuroja. Useastakin syystä tällaista näkökulmaa voidaan kuitenkin pitää varsin kapea-alaisena. Kuntatalouden näkökulmasta voidaan hyvin kysyä, miksi tarkastella vain yksittäistä veronmaksajaa, jos kuitenkin muuttopäätöksiä tekevät kotitaloudet? Ja miksi jättää veronmaksajan tai kotitalouden aiheuttamat menot tarkastelusta pois ja toisaalta, miksi tarkastella vain nykyhetken tilannetta eikä perustaa analyysiä elinkaarinäkökulmaan? Varsin ymmärrettävästi tällaisten laajennusten sisällyttäminen hyvän veronmaksajan käsitteeseen tekee sen käytöstä varsin haastavan, eikä tässä artikkelissa näitä näkökulmia kyetä avaamaan. Sen sijaan esille nostetaan kuntatalouden näkökulmasta keskeinen kysymys siitä, onko hyvä veronmaksaja kapeasti määriteltynä sitä erityisesti kunnalle vai valtiolle vai mahdollisesti molemmille? Tämän lisäksi tarkastellaan kumulatiivisia väestö- ja verokertymiä sekä asuinneliöiden (kerrosala), osa-alueiden maa-alan ja vero-

Var finns det bra skattebetalare – och bra för vem?

I offentligheten figurerar gång efter annan begreppet bra skattebetalare. Begreppet är sällan särskilt noga definierat. Som snävast kan man väl för en bra skattebetalare hålla sådana personer som genererar många skatteuron till den offentliga sektorns kassa. Men en sådan synvinkel kan av flera orsaker ses som väl snäv. Ur kommunekonomin synvinkel kan man befogat ställa frågan: varför se bara på de enskilda skattebetalarna då flyttbesluten ändå fattas av hushållen? Och varför utesluta de kostnader som skattebetalarna eller hushållen förorsakar ur analysen, varför granska bara nuläget utan att ta med livsspanssaspekten i analysen? Det säger ju sig självt att om man utvidgar begreppet bra skattebetalare så här, så blir det ganska besvärligt att hantera det, och artikeln förmår inte beakta alla dessa aspekter. Däremot lyfter den fram den för kommunekonomin viktiga frågan huruvida en bra skattebetalare i snäv bemärkelse är bra för i synnerhet kommunen eller staten, eller kanske för bägge? Dessutom granskar den kumulativa befolkningsandelar och skatteintäkter samt relationen mellan bostadsareal, delområdenas markareal och skatteintäkter.

Kuvio 2: Kunnallisverokertymä (euroa) asukasta kohden osa-alueittain Helsingissä vuonna 2008

Figur 2. Genererad kommunalskatt (euro) per invånare i Helsingfors delområden år 2008

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus.

Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistikcentralen.

kertymien suhteita. Lopuksi palataan Vaattovaa-
ran ja Vuoren (2002) tematiikkaan 1990 luvun
uusien asuinalueiden verokertymien vertailun
kautta.

Tarkastelemme vuoden 2008 tietoihin perus-
tuen verokertymiä asukasta kohden osa-alueit-
tain Helsingissä. Aineisto sisältää tiedot kunnal-
lisverosta ja valtiolle maksettavista tulo- ja pää-
omatuloveroista. Asukasta kohden lasketun kun-
nallisveron määrä vuonna 2008 vaihtelee osa-
alueittain selvästi alle 2 000 euron tasosta aina lä-
hes 9 000 euroon (kuvio 2). Kärkialueet, Kuu-
sisaari ja Kaivopuisto, eivät yllätä. Valtaosa alu-
eista sijoittuu kuitenkin välille 2000–6000 euroa.

Verojärjestelmämme rakenteesta johtuen
pienituloisemmat kotitaloudet maksavat tulois-
taan pääosin vain kunnallisveroa. Tulojen nous-
tessa valtion tuloveron osuus kasvaa. Valtaosassa
Helsingin osa-alueita kunnallisveroa maksetaan
enemmän kuin valtion tulo- ja pääomatuloveroa
(kuvio 3). Viidentoista suurituloisimman alueen
osalla tilanne on päinvastainen. Nämä alueet
edustavat noin 9 prosenttia väestöstä.

Till sist återgår den till Vaattovaa-
ras och Vuoris (2002) tematik via
en jämförelse av skatteintäkterna
i bostadsområden som var nya på
1990-talet.

Utgående från data för år
2008 analyserar vi genererad
skatt per invånare delområdesvis
i Helsingfors. Materialet innehåller
uppgifter om kommunalskatt
och om den inkomst- resp. kapi-
talskatt som betalas åt staten. Per
invånare varierade den år 2008
betalda kommunalskatten klart,
allt från under 2 000 euro till näs-
tan 9 000 euro (Figur 2). Vilka
områden som ligger i tätan är ing-
en överraskning: Granö och
Brunnsparken. Det stora flertalet
delområden placeras sig dock
mellan 2 000 och 6 000 euro.

Som följd av vårt skattesystems struktur beta-
lar de hushåll som har lägsta inkomsterna i
huvudsak bara kommunalskatt. Med stigande in-
komster växer statens inkomstskatts andel. I stör-
sta delen av Helsingfors delområden betalas det
mera kommunalskatt än statlig inkomst- resp. ka-
pitalskatt (Figur 3). I de femton områden där folk
har största inkomsterna är läget omvänt. De
områdena hyser ca. 9 procent av befolkningen.

Vad påvisar skillnaden mellan kommunalskattesumman och befolkningstätheten

Av naturliga skäl blir kommunalskattesumman
större i områden där inkomstnivån är högre. I det
följande granskar vi denna fråga med hjälp av ack-
umulationsfunktioner (Figur 4). Det handlar
alltså om kumulativ kommunalskattesumma.
Områdena är i storleksordning, från minsta till
största, efter kommunalskatteackumulation, dvs.
genererad kommunalskatt, per invånare. Den ku-
mulativa skattesumman når sitt maximalvärde,
som är 1 och motsvarar 100 procent, då den ge-

Mitä kunnallisverokertymän ja väestökertymän ero kertoo?

Kunnallisveroa kertyy luonnollisestikin enemmän alueilta, joilla tulotaso on korkeampi. Tarkastelemme seuraavaksi tätä kysymystä kertymäfunktioiden avulla (kuvio 4). Kyse on siis kumulatiivisista verokertymistä. Alueet on järjestetty asukasta kohden laskettujen kunnallisverokertymien mukaisesti pienimmästä suurimpaan. Kumulatiivinen verokertymä saavuttaa maksimiarvonsa, arvon 1 joka vastaa 100 prosenttia, kun kaikkien alueiden kunnallisverokertymät on laskettu yhteen. Kunnallisverokertymän rinnalla esitetään väestökertymää kuvaava funktio. Se on laskettu kunnallisverokertymää vastaavalla tavalla alueiden väestömääristä, kuitenkin asukasta kohden laskettujen kunnallisverokertymien suuruuden mukainen alueiden järjestys säilyttäen.

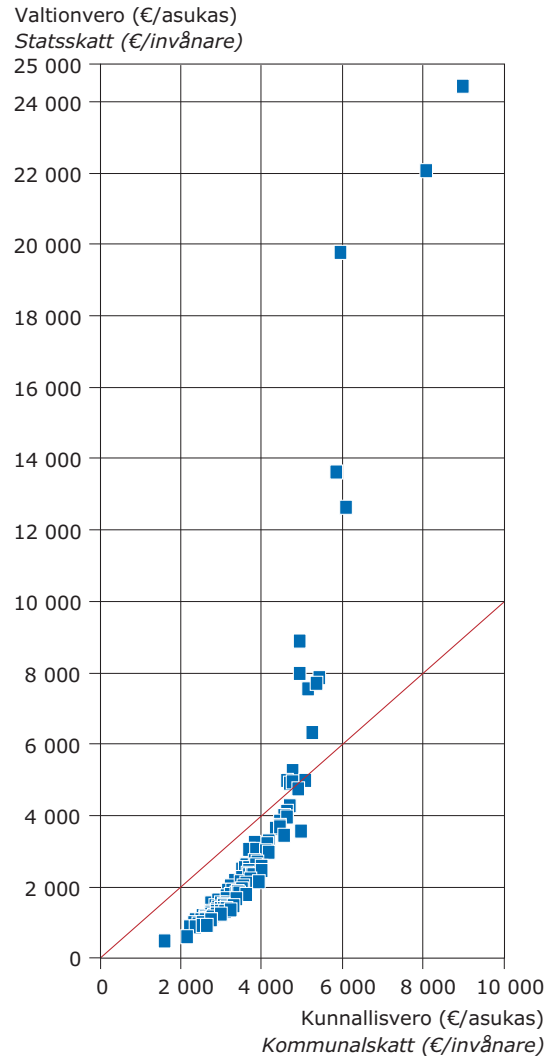
Korkeimman tulotason alueet, jotka kerryttävät runsaasti kunnallisvero asukasta kohden, ovat väestöltään varsin pieniä. Tämä näkyy siinä, että niiden osuus kunnallisverokertymästä kokonaisuudessaan on varsin pieni (kuvio 4). Väestöltään kymmenen korkeimman asukasta lasketun kunnallisverokertymän aluetta tuottavat 2,3 % kunnallisverokertymästä ja edustavat väestöltään 1,3 % kaupungin väestöstä. Tähän joukkoon kuuluvat kantakaupungin alueista Kaivopuisto, Kaartinkaupunki ja Eira sekä pientalovaltaisia alueita kuten Kuusisaari, Tammisalo ja Marjaniemi. Sijaluvulla yhdeksän olevassa Ullanlinnassa asuu enemmän asukkaita kuin niillä kärkialueella yhteensä, joissa asukasta kohden laskettu kunnallisverokertymä on Ullanlinnaa suurempi.

Verotuloja ja neliöitä – onko oikeata näkökulmaa

Useat yksilötason aineistoihin pohjaavat tutkimukset osoittavat, että tulojen ja varallisuuden kasvaessa asumisväljyys kasvaa. Pääpiirteissään myös tämän kirjoituksen pohjana oleva aluetasoinen aineisto vahvistaa nämä tulokset (kuvio 5). Saman asukaskohtaisen kunnallisverokerty-

Kuvio 3. Kunnallisverokertymä (euroa per asukas) ja valtionverokertymä (euroa per asukas) osa-alueittain Helsingissä vuonna 2008

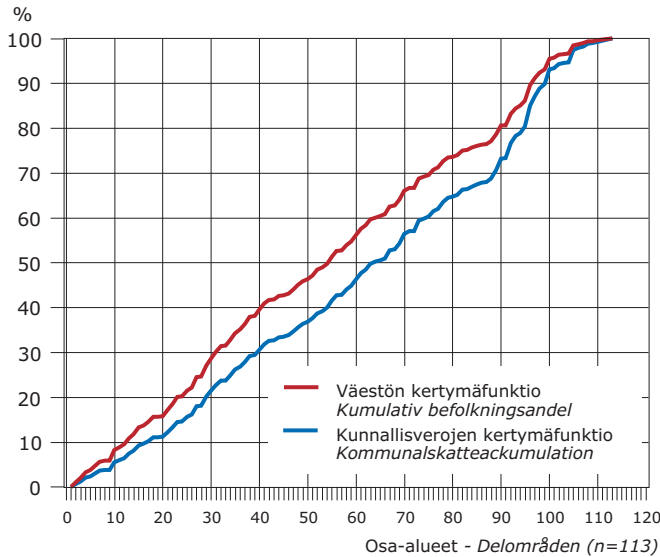
Figur 3. Relation mellan kommunalskatten (euro per invånare) och statens inkomst- resp. kapitalskatt i delområdena i Helsingfors år 2008

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus
Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistikcentralen.

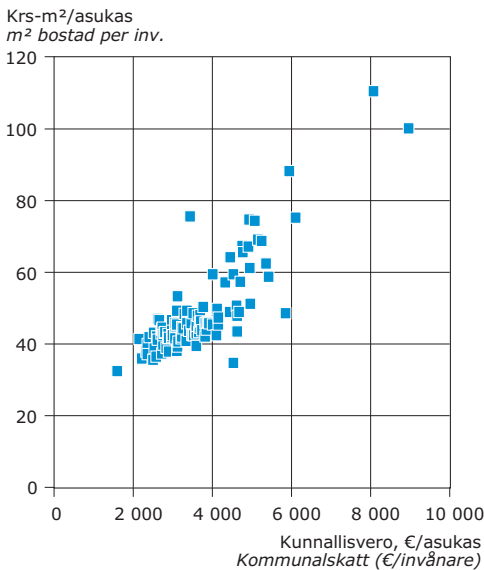
nererade kommunalskatten i alla delområden har räknats ihop. Bredvid den genererade kommunalskatten visas en funktion som beskriver befolkningsackumuleringen. Denna har beräknats på liknande sätt som den genererade kommunalskatten ur områdenas folkmängder, dock under

Kuvio 4: Kunnallisveron ja väestön kertymäfunktio
Figur 4. Kommunalskatteackumulaton och kumulativ befolkningsandel

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus.
 Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistiskcentralen.

Kuvio 5. Kunnallisverokertymä (euroa/asukas) ja asuinkerrosala (m²/asukas) vuonna 2008
Figur 5. Genererad kommunalskatt (euro per invånare) och bostadsareal (m² per invånare)

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus. Helsingin seudun aluesarjat -tietokanta. <http://www.aluesarjat.fi//> (vierailtu 11.11.2011).
 Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistiskcentralen. Områdesdatabasen för Helsingforsregionen. <http://www.aluesarjat.fi//>

bibehållande av storleksordningen enligt kommunalskatt per invånare.

De områden med högsta inkomstnivån, som genererar, dvs avger, mycket kommunalskatt per invånare, är mycket små till folkmängden. Detta märks på att deras andel av kommunalskatteackumulatonen som helhet är mycket ringa (Figur 4). De tio områden där den genererade kommunalskatten per invånare är störst producerar 2,3 % av kommunalskattesumman och utgör sammanlagt 1,3 % av stadens befolkning. Till denna kategori hör innerstadsområdena Brunnsparken, Gardesstaden och Eira samt småhusdominerade ytterstadsområden såsom Granö, Tammelund och Marudd. I Ulrikasborg, som ligger nia i storleksordning, bor det mera invånare än i alla de områden som producerar mera kommunalskatt per invånare än Ulrikasborg.

Skatteintäkter och areal – finns det en rätt synvinkel?

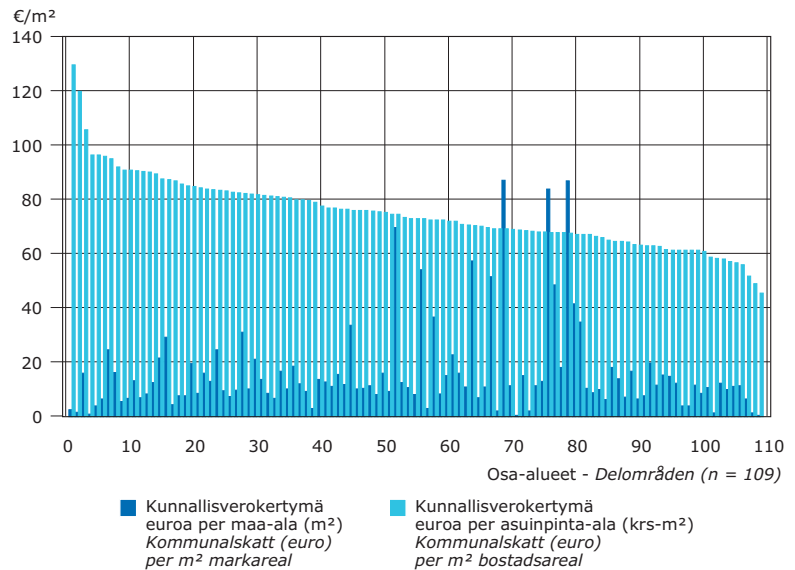
Flera studier baserade på material på individnivå visar att boenderymligheten, dvs. bostadsarealen, växer med stigande inkomst och förmögenhet. Detta bekräftas i huvuddrag även av det material på områdesnivå som vi bygger på här (Figur 5). Men det finns stora skillnader i boenderymlighet mellan områden som producerar lika mycket kommunalskatt per invånare. Samma antal kvadratmeter kan alltså producera mycket olika kommunalskatt. Bland de områden som producerar största kommunalskatten per invånare finns stor variation i boenderymligheten.

I debatten om bra skattebetalare återkommer då och då frågan på vilket sätt byggbeslut påverkar mängden genererad skatt. Beträffande upplåtelseformfördelningen är läget klart: hyresbostadsbeståndet genererar en mindre mängd kommunalskatt, eftersom de hushåll som bor i hyresbostäderna har lägre inkomster. En annan aspekt är typen av hus och exploateringsgraden. Om vi

män tuottavien alueiden välillä on kuitenkin huomattavia eroja asumisväljyyden suhteen. Sama neliömäärä voikin tuottaa kovin erilaisen kunnallisverokertymän. Suuremman asukasta kohden lasketun kunnallisverokertymän omaavien alueiden joukossa havaitaan suurta vaihtelua asumisväljyydessä.

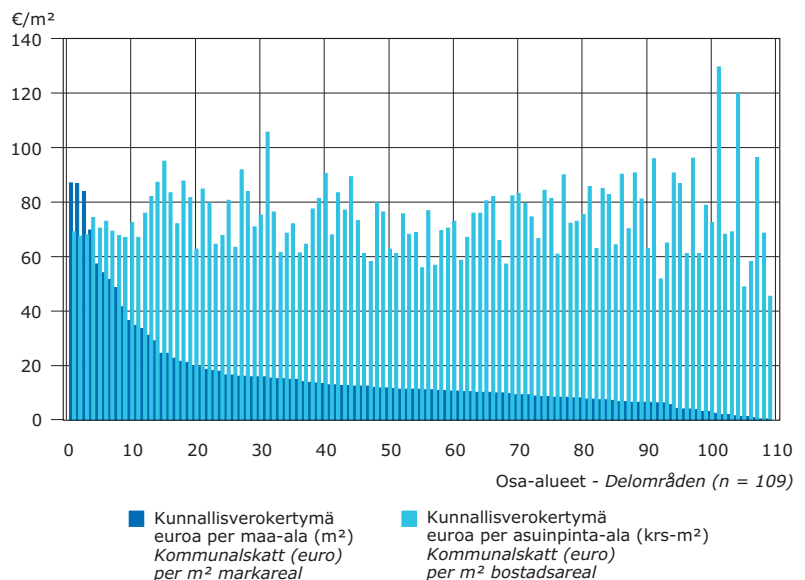
Hyvistä veronmaksajista käytävän keskustelun yhteydessä nousee ajoittain esille kysymys siitä, miten rakentamispäätökset vaikuttavat verokertymiin. Hallintamuotojakaman suhteen tilanne on selkeä. Vuokra-asuntokanta tuottaa alemman kunnallisverokertymän, koska vuokra-asuntokannassa asuu pienituloisempia kotitalouksia. Toinen kysymys liittyy talotyyppeihin ja rakentamistehokkuuteen. Kun kunnallisverokertymät alueittain suhteutetaan asuinalaan, saadaan yksi näkökulma (kuvio 6). 20 kärkialueen joukko muodostuu lähinnä pientaloalueista, kuten Tahvonlahti, Länsi-Pakila ja Jollas, sekä muutamista kerrostaloalueista kuten Lauttasaari ja Aurinkolahti. Kun näkökulmaa muutetaan ja kunnallisverokertymä suhteutetaan käytettyyn maa-alaan, tulokset kääntyvät täysin (kuvio 7). Kaikki kärkialueet ovat kantakaupungin kerrostaloalueita.

Kuvio 6. Kunnallisverokertymä (euro) asuinlaan (m²) ja maa-alaan (m²) kohden vuonna 2008, järjestetty asuinlaan kohden lasketun tunnusluvun mukaiseen suuruusjärjestykseen
Figur 6. Genererad kommunalskatt (euro) per bostads- resp. markareal (m²) år 2008, i storleksordning efter en parameter beräknad enligt bostadsareal

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus, Helsinki alueittain tilasto.
 Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistikcentralen. Statistiken Helsingfors områdesvis.

Kuvio 7. Kunnallisverokertymä asuinlaan (m²) ja maa-alaan (m²) kohden vuonna 2008, järjestetty maa-alaan kohden lasketun tunnusluvun mukaiseen suuruusjärjestykseen
Figur 7. Genererad kommunalskatt per bostads- resp. markareal (m²) år 2008, i storleksordning efter en parameter beräknad enligt markareal

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus, Helsinki alueittain -tilasto.
 Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistikcentralen. Statistiken Helsingfors områdesvis.

Miten 1990-luvun uusien alueiden sitten kävikään?

Palataan lopuksi kirjoituksen alussa mainittuun Vaattovaaran ja Vuoren tutkimuskatsaukseen vuodelta 2002. Yhtenä teemana kirjoittava käsitelivät (tuolloin) uusien asuinalueiden sijoittamista mm. tulotasolla ja työllisyysasteella. Heidän johtopäätöksensä oli, että useimmat Helsingin uudet asuinalueet sijoittuvat suhteellisen alas alueiden välisessä vertailussa. Kun näiden samojen alueiden tilannetta tarkastellaan kaupungin talouden näkökulmasta keskeistä mittaria, kunnallisverokertymää, käyttäen (2008), havaitaan, että useimpien alueiden kohdalla tilanne on edelleen samankaltainen, kuin se oli vuonna 1999 (vuosi jolta Vaattovaaran ja Vuoren käyttämä aineisto oli peräisin) (kuvio 8). Selkein muutos on tapahtunut Herttoniemenrannassa, joka alueen rakentumisen myötä on noussut kaupungin keskiarvon tasolle.

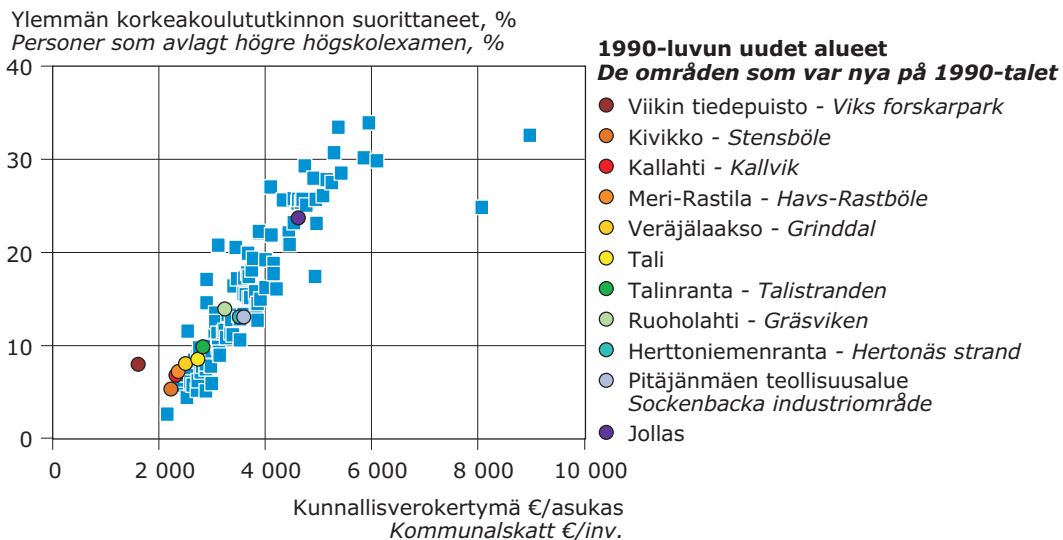
Yksi selitys verokertymien jäämiselle jakauman hännille on alueiden demograafinen rakenne. 1990-luvun uusilla alueilla väestörakenne

granskar kommunalskattesummorna i de olika områdena i relation till boendearealen, får vi en synvinkel (Figur 6). De 20 främsta områdena består närmast av småhusområden, såsom Stansvik, Västra Baggböle och Jollas, samt några höghusområden såsom Drumsö och Solvik. Om vi å andra sidan relaterar kommunalskattesummorna till den markareal som husen står på blir resultatet rakt motsatta (Figur 7). Alla de främsta områdena är höghusområden i innerstaden.

Hur gick det sen med de områden som var nya på 1990-talet

Vi tar till sist och återvänder till den forskningsöversikt vi nämnde i början, dvs. Vaattovaara och Vuori 2002. Ett tema som de då behandlade var hur dessa på den tiden nya bostadsområden placerade sig beträffande inkomstnivå och arbetslöshetsgrad. Deras slutsats var att de flesta nya bostadsområden i Helsingfors hamnar ganska lågt nere i en jämförelse områden emellan. Då dessa områden granskas med hjälp av en för stadens ekonomi central mätare, nämligen den ge-

Kuvio 8. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet ja asuinalueen kunnallisverokertymä (euroa) asukasta kohden vuonna 2008
Figur 8. Andel invånare med högre högskoleexamen och bostadsområdets kommunalskatt (euro) per invånare år 2008

Lähde: Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus, Helsingin seudun aluesarjat-tietokanta.
 Källa: Skatter och avgifter av skattenatur 2008. Statistickentralen. Områdesdatabasen för Helsingforsregionen.

on Viikin tiedepuistoa lukuun ottamatta lapsipainotteisempi kuin kaupungissa keskimäärin. Alle 16-vuotiaiden osuus näillä alueilla vaihtelee 19–28 % väestöstä, kun Helsingin väestöstä alle 16-vuotiaita oli vajaat 15 %. Lapset itsessään (ollessaan mukana väestössä) ja toisaalta pienten lasten kotihoito (ja siihen liittyen työelämästä poissaolo) laskevat alueen verokertymiä suhteessa aikuispainotteisempiin alueisiin. Kuitenkaan lapsipainotteisuuden huomiointi ei selitä likimainkaan kokonaan alueiden sijoittumista verokertymäjakaumassa.

Toinen havainto liittyy väestön koulutustason ja kunnallisverokertymien suhteeseen (kuvio 8). Ylimmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuudella mitattuna 1990-luvun uudet alueet eivät ole kunnallisverokertymällä mitattuna vastaavan koulutustason alueiden kärjessä, pikemminkin päinvastoin.

Summa summarum

Asukasta kohden lasketuissa kunnallisverokertymissä on Helsingissä suuria alueiden välisiä eroja. Muutamilla kärkialueilla verokertymät ovat moninkertaiset vähiten verotuloja kerryttäviin alueisiin nähden. Kärkialueiden joukossa on sekä kanta-kaupungin kerrostaloalueita että esikaupunkien pientaloalueita. Asuineliöt voivat tuottaa runsaasti veroeuroja niin pientaloalueilla kuin kerrostaloalueillakin. Alueen maa-alaan suhteutettuna tehokkaimpia veroeurojen keräämisessä ovat tiiviit kantakaupungin alueet.

Alueiden väestö- ja verotuloprofiilit muuttuvat ilmeisen hitaasti. Vuoden 1999 aineistoihin perustuneessa Vaattovaaran ja Vuoren (2002) tarkastelussa 1990-luvulla rakennetut uudet alueet sijoittuivat tulotasolla mitattuna pääosin pienituloisimpien alueiden joukkoon. Liki kymmenen vuotta myöhemmin noiden alueiden asema, nyt verokertymien kautta tarkasteltuna, on pitkälti samankaltainen kuin se oli vuonna 1999. Toisaalta 1990-luvun alueita uudempien asuinalueiden tai voimakkaasti kasvaneiden alueiden joukosta löytyy myös useita korkean asukaskoh-

nererade (uppburna) kommunalskatten (2008), kan vi konstatera att läget för de flesta områden fortfarande påminde om läget år 1999 (det år som Vaattovaaras och Vuoris material härrör från, se Figur 8). Klaraste förändringen har skett i Hertonäs strand, som i och med att området byggts ut har kommit upp på stadens medelnivå.

En förklaring till att skattesummorna placerar sig i fördelningens slutända är den demografiska strukturen i områdena. Med undantag av Viks forskarpark är befolkningsstrukturen i 1990-talsområdena mera barndominerad än i staden i medeltal. I 1990-talsområdena är barnens (under 16-åringarnas) andel av befolkningen 19–28 %, medan andelen i Helsingfors som helhet är knappt 15 %. Barnrika områdenas skattesummor blir mindre än vuxendominerade områdenas i och med att barn inte just har inkomster och att föräldrarna är borta från förvärvslivet en tid då de är hemma med barnen. Men att ta med barnandelen som en aspekt förklarar ändå inte på långt när som helhet områdenas placering enligt genererad skatt.

En annan observation gäller relationen mellan befolkningens utbildningsnivå och den genererade kommunalskatten (Figur 8). Beträffande genererad kommunalskatt ligger 1990-talsområdena inte i täten bland de områden som har lika hög genomsnittlig utbildningsnivå som de, snarare tvärtom.

Summa summarum

I Helsingfors finns det stora skillnader områden emellan i genererad kommunalskatt per invånare. I täten ligger några få områden där den genererade kommunalskatten är mångdubbel jämfört med vad den är i de områden som genererar minst. Bland tätområdena finns både höghusområden i innerstaden och småhusområden i ytterstaden. Bostadskvadratmetrar kan generera mycket skatteuron både i småhusområden och i höghusområden. Med avseende på områdets markareal är de effektivaste skattegeneratorerna de tätbebyggda områdena i innerstaden.

taisen verokertymän alueita. Myös vuoden 2009 alusta Helsinkiin Sipoosta liitetyt alueet ovat tulo- ja verokertymiltään pääosin selvästi kaupungin keskiarvon yläpuolella.

Asuntoalueiden tilan ja kehityksen arviointiin on tietysti useita näkökulmia. Alueiden eriytymistä sosioekonomisesti ja alueiden demograafista kehitystä seurataan, jotta julkisen sektorin palveluverkko ja muut toimenpiteet voitaisiin suunnata tehokkaasti. Kuten kirjoituksen alussa osoitettiin, kunnallisveron rooli Helsingin kaupungin tulonlähteenä on kasvanut selvästi 2000-luvulla. Niinpä kaupungin talouden näkökulmasta on syytä seurata sitä, millaisia kunnallista- loudellisia implikaatioita kaavoitus- ja rakentamispäätöksillä on.

Kirjallisuus ja aineisto: | Litteratur och material:

Vaattovaara, Mari & Vuori, Pekka (2002): Väestörakenteen ja alueellisen eriytymisen vaikutus Helsingin veropohjaan. Tutkimuskatsauksia 2002:1. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Kuntien talous ja toimintatilastot 2009. Tilastokeskus.

Verot ja veroluonteiset maksut alueittain 2008. Tilastokeskus

Helsinki alueittain –tilasto. http://www.hel.fi/wps/portal/Tietokeskus/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Tieke/fi/Julkaisut/Tilastot/Helsinki+alueittain (vierailtu 11.11.2011)

Helsingin seudun aluesarjat -tietokanta. <http://www.aluesarjat.fi/> (vierailtu 11.11.2011)

Asuntokuntien tulot, verot ja velat Helsingissä 2008. Tilastoja 40/2010. Helsingin kaupungin tietokeskus.

Områdenas befolknings- och skatteintäktsprofiler förändras uppenbart långsam. Då Vaattovaara och Vuori (2002) analyserade sitt material från 1999 hörde de områden som byggts på 1990-talet i huvudsak till dem som hade lägsta inkomsterna. Nästan tio år senare är dessa områdens ställning – nu mätt med genererad skatt – i stor utsträckning likartad som den var år 1999. Samtidigt finns det bland de områden som byggts efter 1990-talet och bland områden som vuxit starkt också flera områden med hög genererad kommunalskatt per invånare. Även de områden som år 2009 anslöts till Helsingfors från Sibbo ligger till inkomstnivå och uppbyggnad skatt klart över stadens medeltal.

Det finns givetvis flera olika synvinklar på hur bostadsområdets tillstånd och utveckling skall bedömas. Områdenas socioekonomiska differentiering och demografiska utveckling observeras för att man skall kunna inrikta den offentliga servicen och övriga åtgärder effektivt. Som vi konstaterade i början av artikeln har kommunalskattens betydelse som inkomstkälla för Helsingfors vuxit klart under 2000-talet. Så ur stadens ekonomiska synvinkel är det skäl att följa vilka kommunekonomiska följder planläggnings- och byggbesluten får.

Henrik Lönnqvist, VTM on tietokeskuksen kansantaloustieteiden tutkija erikoisalanaan asuminen ja asuntomarkkinat. PM *Henrik Lönnqvist* är forskare i nationalekonomi vid Faktacentralen, med specialisering på boende och bostadsmarknad.

Äänestäjien mobilisaatio ja puoluekannatuksen muutos vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Helsingissä

Mobilisering av röstare och förändring i partiernas väljarstöd vid riksdagsvalet 2011 i Helsingfors

Vuoden 2011 eduskuntavaalit

Vuoden 2011 eduskuntavaalit olivat poikkeukselliset sekä osallistumisen kehityksen että puolueiden kannatusosuuksissa tapahtuneiden muutosten suhteen. Helsingin vuoden 2011 eduskuntavaalien äänestysprosentti (75,5 %) oli korkein kaikista vaalipiireistä ja myös osallistumisen nousu (4,4 %-yksikköä) oli suurin Manner-Suomen vaalipiireistä. Helsingin vaalipiirissä uusia äänioikeutettuja edellisvaaleihin verrattuna oli runsas 13 600, mutta äänestäneiden lukumäärä kasvoi puolestaan lähes 30 000 henkilöllä. Näin suuren äänestäjäreservin aktivoituminen ei voinut olla heijastumatta Perussuomalaisen kannatukseen, vaikka sen kymmenen prosentin kannatusosuuden lisäys olikin koko maan keskiarvoa pienempi. Puolue viisinkertaisti äänimääränsä, minkä vaikutus Helsingin puoluekenttään oli suuri. Käytännöllisesti kaikki puolueet, lukuun ottamatta Vasemmistoliittoa, menettivät suhteellista kannatustaan.

Tässä artikkelissa tarkastellaan äänestysaktiivisuudessa ja puolueiden kannatuksessa tapahtuneita muutoksia Helsingissä. Äänestysaktiivisuuden aggregaattitaso ja puolueiden kannatuksen

Artikkeli perustuu Helsingin kaupungin julkaisemaan laajempaan tutkimukseen (Martikainen & Wass 2011). Tutkimuksessa käytetty äänestysaktiivisuusaineisto on kerätty Helsingin kaupungin tietokeskuksen rahoituksella. Tekijät kiittävät valt.yo. Mikael Brunilaa, valt.yo. Otto Kivistä, valt.yo. Miska Smolanderia ja valt.yo. Pasi Toivosta aineiston keräämisestä. Mikael Brunila myös yhdisti eri alueiden äänestystiedot.

Riksdagsvalet 2011

Riksdagsvalet 2011 var mycket annorlunda än tidigare val beträffande både valdeltagande och partiorientering. Valdeltagandet, dvs. andelen som röstat bland de röstberättigade, i Helsingfors låg vid 75,5 procent, vilket var högst bland alla valkretsar. Och även ökningen i valdeltagandet (4,4 %-enheter) var störst bland alla valdistrikt. Visserligen hade antalet röstberättigade i staden vuxit med drygt 13 600, men antalet personer som röstat ökade med nästan 30 000. En så här stor mobilisering av väljarreserven kunde inte undgå att påverka Sannfinländarnas andel av de avgivna rösterna, trots att partiet rönte en mindre röstökning här än i landet som helhet. Partiet femdubblade sina röster och i Helsingfors hade detta en stor inverkan på partifältet. Praktiskt taget alla andra partier, med undantag av Vänsterförbundet, fick mindre andelar röster än vid föregående val.

Föreliggande artikel granskar förändringar i röstningsaktivitet och väljarstöd i Helsingfors. Valdeltagandet sammanräknat och förändringar i partiernas väljarstöd i olika röstningsområden i Helsingfors analyseras också i en rapport publi-

Artikeln bygger på en mera omfattande publikation utgiven av Helsingfors stads faktacentral (Martikainen & Wass 2011). Materialet om valdeltagande har insamlats med finansiering från Faktacentralen. Upphovsmännen tackar politices studerandena Mikael Brunila, Otto Kivinen, Miska Smolander och Pasi Toivonen för insamlandet av materialet. Mikael Brunila kombinerade också röstningsuppgifterna från de olika områdena.

muutoksia Helsingin eri äänestysalueilla on tarkasteltu myös Helsingin kaupungin tietoelekseuksen julkaisemassa raportista (Hakkarainen 2011). Tutkimuksen aineisto (n=38 248) on kerätty 14 äänestysalueelta, jotka on jaoteltu viiteen keskenään erityyppiseen alueryhmään. Helsinki soveltuu hyvin niin äänestysaktiivisuuden kuin puoluekannatuksen tarkastelun kohteeksi. Helsingin eri kaupunginosat eroavat toisistaan selvästi keskimääräiseltä koulutus- ja tulotasoiltaan (Ala-Outinen 2010, 18–19), jotka puolestaan ovat vahvasti yhteydessä vaaliosallistumiseen (yhteenvetona Lijphart 1997). Monet puolueiden kannatusmuutoksiin liittyvät kehityspiirteet ovat puolestaan usein olleet ensimmäisenä nähtävillä pääkaupungissa.

Äänestysaktiivisuuden kehitys sukupuolen ja iän mukaan

Vuoden 2011 vaaleissa osallistumisen kasvu oli erityisen runsasta miesten keskuudessa (taulukko 1). Siinä missä miesten osallistuminen kasvoi neljän vuoden takaisiin lukuihin nähden kuusi

cerad av Helsingfors stads faktacentral (Hakkarainen 2011). Materialet (n=38 248) är insamlat från 14 röstningsområden uppdelade på fem sinsemellan olika typer av områden. Helsingfors lämpar sig bra som objekt för en analys av både röstningsaktivitet och partisympatier. Mellan olika delar av Helsingfors finns det tydliga skillnader i genomsnittlig utbildning och inkomst (Ala-Outinen 2010, 18–19), dvs. egenskaper som har starkt samband med folks valdeltagande (Lijphart 1997 i sammandrag). Ofta har förändringar i partiernas väljarstöd och därtill anknytande särdrag först kommit till synes i huvudstaden.

Valdeltagandets utveckling enligt kön och ålder

Vid valet 2011 ökade valdeltagandet starkt i synnerhet bland männen (tabell 1), inte mindre än sex procentenheter från föregående val fyra år tidigare. Bland kvinnorna var motsvarande ökning 2,5 procentenheter. Sådär livligt deltagande bland männen hade inte förekommit tidigare un-

Taulukko 1. Äänestysaktiivisuus Helsingissä vuosien 1999¹, 2003 (n=30 158)², 2007 (n=30 022)³ ja 2011 (n=29 941)⁴ eduskuntavaaleissa sukupuolen ja iän mukaan (%)

Tabell 1. Valdeltagande i Helsingfors vid riksdagsvalet 1999¹, 2003 (n=30 158)², 2007 (n=30 022)³ och 2011 (n=29 941)⁴ enligt kön och ålder (%)

	1999			2003			2007			2011		
	M	N - Kv.	Y	M	N - Kv.	Y	M	N - Kv.	Y	M	N - Kv.	Y
18	59	62	60	67	67	67	68	54	62	64	53	59
19–21	55	62	58	58	64	61	53	58	56	59	61	60
22–24	57	63	60	63	65	64	53	63	59	59	64	62
25–28	59	65	62	70	74	72	64	68	66	70	73	72
29–34	60	66	63	72	76	74	70	75	72	77	80	79
35–44	65	72	69	70	77	74	66	72	69	78	79	79
45–54	74	79	77	74	80	77	70	78	74	75	78	77
55–69	80	83	82	80	86	84	79	84	82	82	84	83
70-	78	70	72	76	73	74	77	73	74	81	72	75
Yhteensä - Totalt	68,3	72,3	70,5	72,4	76,5	74,7	69,5	74,3	72,1	75,6	76,8	76,2

¹Tiedot pohjautuvat Tilastokeskuksen keräämään yksilötason kokonaisaineistoon. - Uppgifterna bygger på ett totalmaterial på individnivå insamlat av Statistikcentralen.

²Lähde: Martikainen ym. 2003 (aineisto). Äänestysalueotoksen äänestysprosentti on 0,8 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Helsingin koko äänestysprosentti. - Källa: Martikainen et al. 2003 (materialet). Valdeltagandet i röstningsområdesurvalet är 0,8 %-enheter högre än valdeltagandet i Helsingfors som helhet.

³Lähde: Martikainen & Wass 2007 (aineisto). Äänestysalueotoksen äänestysprosentti on 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Helsingin koko äänestysprosentti. - Källa: Martikainen et al. 2003 (materialet). Valdeltagandet i röstningsområdesurvalet är 1,0 %-enheter högre än valdeltagandet i Helsingfors som helhet.

⁴Lähde: Martikainen & Wass 2011 (aineisto). Äänestysalueotoksen äänestysprosentti on 1,1 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Helsingin koko äänestysprosentti. - Källa: Martikainen et al. 2003 (materialet). Valdeltagandet i röstningsområdesurvalet är 1,1 %-enheter högre än valdeltagandet i Helsingfors som helhet.

prosenttiyksikköä, vastaava nousu oli naisten kohdalla ainoastaan 2,5 prosenttiyksikköä. Miesten osallistumisen taso olikin näissä vaaleissa koko tarkastelujakson korkein. Naiset ovat olleet miehiä aktiivisempia äänestäjiä vuoden 1978 presidentin valitsijamiesvaaleista lähtien. Miesten aktivoitumisen vuoksi sukupuolten välinen osallistumisero oli kuitenkin vuoden 2011 vaaleissa huomattavasti aikaisempaa matalampi.

Kaikkien vaalien osalta on nähtävissä osallistumisen nousu nuorilla iän myötä, mihin viitataan usein elämänkaariefektin käsitteellä. Osallistumisen lisääntymisen elämänkaaren alkupäässä on esitetty olevan yhteydessä erilaisten aikuisroolien omaksumiseen, kuten perheenperustamiseen, vakituisen työpaikan saamiseen ja kodin hankkimiseen (yhteenvetona Highton & Wolfinger 2001, 202–203). Keski-ikäisten äänestäjien kohdalla kirkossa käynnin tiheyden, lisääntyneen järjestöosallistumisen, vahvemman puoluekiinnittymisen ja kasvavan tulotason on kuitenkin osoitettu vaikuttavan myönteisesti äänestämiseen (Strate ym. 1989, 444). Vanhimmilla äänestäjillä osallistumisen lasku liittyy puolestaan fyysisiin rajoitteisiin (Milbrath 1965, 135), sukupolvieroihin vanhimpien naisten sosiaalistuttua äänestämiseen aikana, jolloin politiikka oli pitkälti miesten aluetta, vanhimpien äänestäjien matalampaan koulutustaustaan ja tulotasoon sekä leskenä elävien muita väestöryhmiä suurempaan osuuteen (Wolfinger & Rosenstone 1984, 37–41).

Elämänkaariefektin ohella äänestysaktiivisuudessa on havaittu myös sukupolvien välisiä eroja nuorempien ikäryhmien äänestäessä vanhempanakin edeltäjiään matalammalla tasolla (esim. Blais ym. 2004). Sukupolviefektin tarkempaa tarkastelua varten tarvittaisiin paneeliaineisto, jossa olisi seurattu kutakin ikäluokka vaaleista toiseen. Käytettävissä olevasta aineistosta on kuitenkin mahdollista tehdä joitain päätelmiä eri ikäluokkien sosiaalistumisesta vaaliosallistumiseen. Verrattaessa ikäluokkien osallistumisen muutosta edellisten vaalien samanikäisten ryh-

der hela den analyserade perioden. Allt sedan elektorsvalet (för val av republikens president) år 1978 har kvinnorna röstat aktivare än männen. I och med att männen var aktivare än förr blev skillnaden könen emellan i valdeltagande år 2011 klart mindre.

Vid alla val kan man hos unga skönja ökat röstande med stigande ålder, något som ofta hänförs till den s.k. livsspanneffekten. Man har tolkat detta som ett anammande av olika vuxenroller, såsom att bilda familj, ha en stadigvarande arbetsplats och bilda ett eget hem (Highton & Wolfinger 2001, 202–203 i sammandrag). Bland unga har man kunnat påvisa att kyrkogångsfrekvens, ökat deltagande i föreningsverksamhet, starkare partitillhörighet och stigande inkomstnivå (Strate et al. 1989, 444) inverkar positivt på röstande. För äldre väljares del, där röstandet börjar avta, hänger det ihop med fysiska begränsningar (Milbrath 1965, 135), att äldre kvinnor lärt sitt röstningsbeteende under en tid då politiken i hög grad upplevdes som männens sak, att äldre väljare har lägre utbildnings- och inkomstnivå än genomsnittet och att andelen änkor/änklingar är större än i övriga befolkningsgrupper (Wolfinger & Rosenstone 1984, 37–41).

Forskning (t.ex. Blais et al. 2004) har kunnat konstatera att röstandet förutom med livsspannet har samband med generation: nya generationer röstar mindre aktivt än sina föregångare även då de blir äldre. För att noggrannare kunna analysera generationseffekten skulle ett panelmaterial behövas där olika kohorters beteende vid flera val efter varandra skulle framgå. Ändå kan vi av det material vi förfogar över dra vissa slutsatser om hur olika åldersklasser lärt sig rösta. Då vi jämför hur åldersklassernas röstande förändrats från val till val kan vi konstatera att det ökat i synnerhet och mycket jämnt bland unga män, men ändå allra brantast (12 %-enheter) bland 35–44-åriga män. Det handlar faktiskt delvis om samma kohorter av män som vid valet 2003 var 25–34-åringar och då visade starkaste röstningsökningen. Då ansåg man att det varit mobilise-

mään voidaan todeta äänestysvilkkauden lisääntymisen keskittyneen varsin tasaisesti nuoriin miehiin kuitenkin jyrkimmän aktivoitumispiikin (+12 %-yksikköä) kohdistuessa 35–44-vuotiaisiin miehiin. Kyseessä on kiinnostavasti osittain samat ikäryhmät, jotka mobilisoituivat eniten vuoden 2003 vaaleissa ollessaan tuolloin 25–34-vuotiaita. Vuoden 2003 vaaleissa nuorten miesten lisääntyneen osallistumisen esitettiin olleen yhteydessä erityisesti Perussuomalaisten Tony Halmeen ehdokkuuteen (Martikainen ym. 2003, 21–22). Näyttäisikin siltä, että tuolloin suutuisana koettu vaalikonteksti on jättänyt kyseisen ikäluokan miesäänestäjiin tietyn osallistumisvalmiuden, joka ei näkynyt vuoden 2007 vaaleissa, mutta aktivoitui nyt Perussuomalaisten näyttävän kampanjoinnin myötä. Sen sijaan sekä vanhempien miesten että naisten kohdalla osallistumisen nousu on ollut huomattavasti lievempää.

Äänestysaktiivisuuden alueellinen tarkastelu

Artikkelissa tarkasteltavista äänestysalueista ”ydinkeskustan eliitti” ja ”lähikeskustan eliitti” edustavat vauraita pääosin omistusasumiseen perustuvia alueita, joissa työttömyysaste ja vieraskielisen väestön osuus on pieni. ”Keskiluokka” on alueena heterogeeninen ja siihen sisältyvillä kolmella alueella väestön koulutus- ja tulotaso on osassa keskimääräistä korkeampaa ja osassa matalampaa. ”Kerrostalolähiön” rakennuskanta muodostuu pääosin 1960-luvulla ja sen jälkeen rakennetuista kerrostaloista. Vuokra-asuntojen ja vieraskielisen väestön osuus on kaupungin keskiarvoa korkeampi. Alueen väestö on kaupungin keskiarvoa vähemmän koulutettua ja heikommin ansaitsevaa ja työttömyysaste keskimääräistä suurempi. ”Kallio” koostuu kahdesta perinteisestä työväestön asuinalueesta, joilla asuu nykyisin runsaasti nuoria.

Taulukossa 2 iän mukaista äänestysaktiivisuutta on verrattu alueittain neljän vuoden takaisin vastaaviin tutkimustietoihin. Päälimmäisenä huomiona nousee esiin jo aiemmissa tutkimuksissa tehty havainto huomattavista alueiden

ringen av dessa kohorter som fick i synnerhet Sannfinländarnas Tony Halme att kandidera för Riksdagen (Martikainen ym. 2003, 21–22). Det verkar som om denna erfarenhet bland dessa manliga väljare medfört en viss beredskap att delta i val, en beredskap som inte märktes vid valet 2007, men som nu aktiverades i och med Sannfinländarnas aktiva och synliga kampanj. I högre åldersgrupper har röstandet däremot ökat klart mindre bland både män och kvinnor.

Lokal analys av röstningsaktiviteten

Av de röstningsområden som artikeln granskar företräder ”stadskärnans elit” och ”närcentrums elit” (dvs. eliten nära stadskärnan) välbärgade områden med främst ägarboende, låg arbetslöshetsgrad och liten andel invandrare. I de tre områdena i den heterogena ”medelklassen” är befolkningens utbildnings- och inkomstnivå delvis högre, delvis lägre än genomsnittet. I kategorin ”höghusförorten” består byggnadsbeståndet i huvudsak av höghus byggda på 1960-talet och senare. Andelen hyresbostäder och invandrare är större än i staden i medeltal. Invånarna i höghusförorterna är som helhet lägre utbildade och har lägre inkomster än stadsmedeltalet, och arbetslöshetsgraden är högre än stadsmedeltalet. ”Berghäll” består av två traditionella arbetarområden, där det numera bor mycket ungt folk.

Tabell 2 jämför områdesvis röstningsaktiviteten i olika åldrar med motsvarande rön fyra år tidigare. Det som främst sticker fram är, såsom redan tidigare undersökningar visat, att det finns betydande lokala skillnader i röstningsaktivitet, och att dessa skillnader brukat bestå från val till val (Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Fredriksson 2006; Martikainen & Wass 2005; Martikainen et al. 2003). Som exempel förändrades inte skillnaden i aktivitet (18 %-enheter) mellan ”stadskärnans elit” och ”höghusförorterna” nämnvärt jämfört med föregående val, trots att aktiveringen var starkare i höghusförorterna. De lokala skillnaderna gällde oavsett åldersgrupp.

Taulukko 2. Äänestysaktiivisuus Helsingissä vuoden 2011 eduskuntavaaleissa (n=38 248)¹ iän mukaan (%) ja aktiivisuuden muutos (%-yksikköä) vuoden 2007 eduskuntavaaleihin (n=38 031)²

Tabell 2. Valdeltagande i Helsingfors vid riksdagsvalet 2011 (n=38 248)¹ enligt ålder (%), samt förändring i deltagande (%-enheter) sedan riksdagsvalet 2007 (n=38 031)²

	ydinkeskustan eliitti ³ stadskärnans elit ³		lähikeskustan eliitti ⁴ närcentrums elit ⁴		keskiluokka ⁵ medelklassen ⁵		kerrostalolähiö ⁶ högshörförorten ⁶		Kallio Berghäll	
	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring
18–24	72	+6	68	-3	62	+3	47	+1	67	+1
25–28	78	+3	75	+7	74	+5	56	+6	78	+10
29–34	86	+5	80	+3	80	+5	62	+6	80	+8
35–44	84	+5	87	+4	81	+10	68	+10	77	+10
45–54	85	-	90	+4	80	+4	68	+2	72	+4
55–69	92	+2	91	+1	82	+1	80	-	78	+2
70-	83	+1	78	-3	71	-2	75	+2	71	+1
Yhteensä - Totalt	84	+3	85	+1	77	+4	67	+4	76	+6

¹Lähde: Martikainen & Wass 2011 (aineisto). - Källa: Martikainen & Wass 2011 (materialet).

²Lähde: Martikainen & Wass 2007 (aineisto). - Källa: Martikainen & Wass 2007 (materialet).

³Jugend-keskustaa: Kruununhaka, Ullanlinna. - Jugendstadsdelarna Kronohagen och Ulrikasborg.

⁴Kallista lähikeskustaa: Munkkiniemi, Marjaniemi, Paloheinä. - Dyra områden i stadskärnans relativa närhet: Munksnäs, Marudd, Svedängen.

⁵Hajanaista ja keskiluokkaista: Meilahti, Käpylä ja Roihuvuori. - Spridda medelklassområden: Mejlsans, Kottby och Kasberget.

⁶1960- ja 1970-lukua: Malmi, Itäkeskus. - 1960- och 70-talsförorter: Malm, Östra Centrum.

välisistä aktiivisuuseroista ja aktiivisuuserojen pysyvyydestä vaalien välillä (Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Fredriksson 2006; Martikainen & Wass 2005; Martikainen ym. 2003). Esimerkiksi aktiivisimman ja passiivisimman alueryhmän eli ”lähikeskustan eliitin” ja ”kerrostalolähiön” välinen aktiivisuusero (18 %-yksikköä) säilyi edellisvaaleihin nähden lähes samansuuruisena, vaikka osallistumisen kasvu oli jälkimmäisellä alueella voimakkaampaa. Alueelliset erot näkyvät myös kaikissa ikäryhmissä.

Kuten kaikissa tarkastelussa mukana olevissa vaaleissa, 18–24-vuotiaiden ikäryhmä oli äänestämisen perusteella vähiten kiinnostunut vaaleista, eikä Perussuomalaisten menestys näyttänyt vaikuttavan tähän. Ainoastaan ”ydinkeskustan eliitin” nuorimpien äänestäjien osallistuminen lisääntyi tuntuvasti (6 %-yksikköä). Toisaalta vuoden 2007 vaaleissa 18–24-vuotiaiden äänestysaktiivisuus laski edellisistä vaaleista myös perinteisillä korkean osallistumisen alueilla (-5–7 %-yksikköä), joten vuoden 2011 aktivoituminen lähinnä vain korjasi tilanteen entiselleen. Vauriilla ydin- ja lähikeskustan alueilla äänestysaktiivisuus

Liksom vid alla de övriga val som ingår i analysen var det igen 18–24-åringarna som att döma av röstandet var minst intresserade av valet, och Sannfinländarnas framgång tycktes inte påverka saken. Endast bland ”stadskärnans elit” ökade röstandet bland de yngsta väljarna kännbart (6 %-enheter). Men vid valet 2007 hade röstandet minskat med 5–7 procentenheter i dessa områden, så det handlade närmast om en återgång till det traditionellt livliga röstande man vant sig vid här. I de välbärgade områdena i stadskärnan och dess närhet hölls valdeltagandet som helhet på samma höga nivå år 2011 som vid föregående val, vilket i hög grad berodde på röstningsivern bland medelålders och i synnerhet äldre väljare, som varierade mellan 85 och 92 procent bland 45–69-åringarna och 78–83 procent bland 70-åringar och äldre.

Särskilt märkbar är den kraftiga ökningen i röstningsaktivitet i områdestypen ”Berghäll” belägen i ett gentrifierat f.d. arbetarområde med samma namn, med ett starkt inslag av unga och studerande idag. Som helhet steg valdeltagandet i området med sex procentenheter i området, och

vuonna 2011 pysyi edellisvaalien korkealla tasolla, mikä johtuu pitkälti keski-ikäisten ja erityisesti ikääntyneiden äänioikeutettujen äänestysinnostasta, joka vaihteli 45–69-vuotiailla 85 prosentista 92 prosenttiin ja oli 70-vuotiailla ja sitä vanhemmillakin vielä 78–83 prosentin välillä.

Erityisen huomattava on äänestysaktiivisuuden voimakas nousu Kallion alueryhmässä, joka on muuttunut perinteisestä työväestön ja matalan tulotason alueesta erityisesti nuorten ja opiskelijoiden suosimaksi asuinpaikaksi. Koko alueen äänestysprosentti nousi kuudella prosenttiyksiköllä ja 25–44-vuotiaiden osallistuminen kahdeksasta kymmeneen prosenttiyksikköä. Näin suurilla muutoksilla on ilmeinen yhteys myös puolueiden kannatusmuutoksiin, erityisesti Vasemmistoliiton poikkeuksellisen hyvään menestykseen Helsingissä.

Puolueiden kannatuksen muutos Helsingissä

Taulukossa 3 on tarkasteltu puolueiden kannatuksen kehitystä vuosien 2003–2011 eduskuntavaaleissa Helsingin vaalipiirissä. Vuoden 2011 vaalien suurin voittaja oli Perussuomalaiset, jonka kannatus nousi kymmenellä prosenttiyksiköllä 13 prosenttiin. Vuoden 2003 vaaleissa Perussuomalaisten kannatus nousi Helsingissä edellisten vaalien alle prosentista 5,3 prosenttiin. Kannatuksen nousu oli vahvasti sidoksissa Tony Halmeen ehdokkuuteen ja se osoitti samalla konkreettisesti, että Helsingissä on mobilisaatioherkyyttä, jonka laukaisemiseen tarvitaan kuitenkin perinteisestä poliittisesta retoriikasta poikkeavia keinoja. Vuoden 2007 vaaleissa varsinainen Halme-ilmiö haihtui ja puolueen kannatus putosi hieman alle kolmen prosentin. Vuonna 2007 Perussuomalaisten Jussi Halla-aho nousi julkisuuteen ja puolueen kärjeksi yli 2000 äänellä. Vuoden 2011 vaaleissa puolueen puheenjohtaja Timo Soini ja Halla-aho keräsivät huomattavan määrän puolueen koko maan äänistä. Halla-ahon kannatus kasvoi vuoden 2011 vaaleissa yli 15 000 ääneksi, minkä myötä hänestä myös tuli Helsingin toiseksi suurin ääniharava.

bland 25–44-åringarna med 8-10 procentenheter. Så här stora förändringar har ett uppenbart samband också med partiernas väljarstöd, i synnerhet Vänsterförbundets osedvanligt stora framgång i Helsingfors.

Förändring i partiernas väljarstöd i Helsingfors

Tabell 3 visar hur partiernas väljarstöd utvecklas under riksdagsvalen 2003-2011 i Helsingfors valkrets. Största segraren år 2011 var Sannfinländarna, vars väljarstöd steg med tio procentenheter till 13 procent. Vid valet 2003 hade det stigit till 5,3 procent från mindre än en procent vid föregående val. Då hängde framgången starkt samman med Tony Halmes kandidatur, och den visade samtidigt konkret att det i Helsingfors finns mobiliseringskänslighet, för vars aktiverande det behövs medel som avviker från den traditionella politiska retoriken. Vid valet 2007 hade fenomenet Tony Halme ebbat ut, och Sannfinländarna fick bara knappa tre procent av rösterna. Med drygt 2000 röster steg Jussi Halla-aho fram i offentligheten och som nummer ett i partiet. Vid valet 2011 samlade partiets ordförande Timo Soini och Halla-aho en betydande del av partiets samtliga röster i Finland. Halla-aho fick nu över 15 000 röster, varmed han också var näststörsta röstmagneten i Helsingfors.

Beträffande Sannfinländarnas framgångar är det intressant att notera att flera av Helsingfors stads faktacentrals omfattande enkäter bland unga vuxna allt sedan 1980-talet empiriskt visat att en betydande del av 18–30-åringarna i Huvudstadsregionen i själva verket stött en högerpopulistisk agenda (Jääsaari & Martikainen 1991; Martikainen & Pekonen 1996; Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Fredriksson 2006). En högerpopulistisk orientering har alltså kunnat skönjas redan länge, och att den inte stigit starkare fram på politikens arenor har bara berott på att en lämplig utloppskanal saknats. Sannfinländarnas ordförandes Timo Soinis verksamhet vid partistyret har också legitimerat det till ett

Taulukko 3. Puolueiden kannatusosuudet (%) Helsingin vaalipiirissä vuosien 2003–2011 eduskuntavaaleissa.
Tabell 3. Partiernas röstandelar (%) i Helsingfors valkrets vid riksdagsvalen 2003, 2007 och 2011

	2003	2007	2011
Kansallinen Kokoomus - Samlingspartiet	24,0	30,0	27,3
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue - SDP Socialdemokraterna	24,3	21,3	17,5
Perussuomalaiset - Sannfinländarna	5,3	2,9	13,0
Suomen Keskusta - Centern i Finland	8,1	6,9	4,5
Vasemmistoliitto - Vänsterförbundet	7,1	6,8	10,4
Vihreät Liitto - De Gröna	18,4	20,1	16,7
Ruotsalainen Kansanpuolue - Svenska Folkpartiet	7,0	6,0	5,8
Kristillisdemokraatit - Kristdemokraterna	3,4	2,5	2,4
Muut - Övriga	2,4	3,5	2,4
Yhteensä - Totalt	100	100	100
Äänestysprosentti - Valdeltagande	73,9	71,1	75,5
Äänestäneet - Avgivna röster	325 428	314 924	347 885

Lähteet: Tilastokeskus 2011a, c. Äänestystiedot on laskettu Suomessa asuvista Suomen kansalaisista.
 Källa: Statistikcentralen 2011a, c. Uppgifterna gäller finländska medborgare bosatta i Finland.

Perussuomalaisten menetyksen osalta on kiinnostava havaita, että useissa Helsingin kaupungin tietokeskuksen laajoissa nuoria aikuisia koskevissa kyselytutkimuksissa on jo 1980-lopulta alkaen voitu osoittaa empiirisesti, että huomattava osa 18–30-vuotiaista pääkaupunkiseudun nuorista aikuisista on itse asiassa kannattanut oikeistopopulismien asialistaa (Jääsaari & Martikainen 1991; Martikainen & Pekonen 1996; Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Fredriksson 2006). Oikeistopopulistinen poliittinen suuntautuminen onkin ollut löydettävissä jo pitkään ja sen nousua politiikan areenoilla on jarruttanut vain sopivan purkautumisväylän puuttuminen. Perussuomalaisten Timo Soinin toiminta puolueen johdossa on myös legitimoinut sen vaihtoehdoksi, jota voi kannattaa siinä missä jotain toistakin puoluetta.

Perussuomalaisten äänimäärän huomattava lisääntyminen heijastui muutoksina muiden puolueiden kannatusosuuksiin. SDP menetti vaaleissa suhteessa eniten ääniä (–4 %-yksikköä) vahvistaen samansuuruisena puolueen edellisissä vaaleissa alkanutta tappiokierrettä Helsingissä. Vihreiden vuodesta 1987 jatkunut katkeamaton nousu päättyi runsaan kolmen prosenttiyksikön tappioon. Vaikka kokoomuksen säilyi selvästi suurimpana puolueena, myös sen suhteellinen kannatus pieneni lähes kolmella prosenttiyksiki-

parti som man kan vara anhängare till precis lika bra som något annat parti.

Den stora frammarschen för Sannfinländarna avspeglade sig som förändringar i de övriga partiernas röstandelar. Förhållandevis mest röster förlorade SDP (4 %-enheter), som därmed stärkte den nedgångsspiral som började i Helsingfors vid föregående val. Den oavbrutna frammarsch som De Gröna haft sedan 1987 förbyttes i en tillbakagång på tre procentenheter. Och trots att Samlingspartiet förblev det klart största partiet minskade även dess väljarstöd med nästan tre procentenheter till 27,6 procent. Kristdemokraternas och SFP:s väljarstöd hölls på samma nivå som vid föregående val.

Den andra valsegraren i Helsingfors 2011 var Vänsterförbundet, vars väljarstöd efter en långvarig nedgång nu steg med 3,6 procentenheter till 10,4 procent. Partiet fick 15 000 röster fler än vid föregående val, vilket i väsentlig grad berodde på att partiets ordförande personligen fick 10 000 fler än vid förra valet.

Den ökade politiska mobiliseringen ser alltså ut att ha givit största nyttan åt Sannfinländarna och näst största åt Vänsterförbundet. I synnerhet Sannfinländarnas osedvanliga framgång gömmer det faktum att vissa partier som relativt sett tappade terräng absolut sett fick lika många röster som förr. T.ex. Samlingspartiet fick absolut sett

köllä 27,6 prosenttiin. Kristillisdemokraattien ja RKP:n kannatus säilyi edellisvaaleihin nähden samalla tasolla.

Perussuomalaisten ohella vaalien toinen voittaja Helsingissä oli Vasemmistoliitto, jonka kannatus pitkään jatkuneen alamäen jälkeen nousi 3,6 prosenttiyksiköllä 10,4 prosenttiin. Puolueen kannatus lisääntyi 15 000 äänellä, mihin vaikutti olennaisesti myös puolueen puheenjohtajan henkilökohtaisen äänimäärän kasvu yli 10 000 äänellä.

Poliittisen mobilisaation tason nousu näyttäisi tuottaneen suurimman hyödyn Perussuomalaisille ja toiseksi Vasemmistoliitolle. Erityisesti Perussuomalaisten poikkeuksellinen menestys peittää alleen myös sen tosiasian, että jotkut prosentuaalisesti paljon hävinneet puolueet säilyttivät todellisuudessa entiset äänimääränsä. Esimerkiksi kokoomuksen kannatus kasvoi noin 400 äänellä suhteellisen ääniosuuden 2,7 prosenttiyksikön laskusta huolimatta. SDP, joka vasemmistopuolueista yleensä hyötyy äänestysprosentin noususta, sen sijaan menetti yli 6000 ääntä ja siitä tuli prosentuaalisesti vaalien suurin häviöjä. Tässäkin suhteessa vuoden 2011 vaalit poikkesivat totutusta.

On myös syytä huomata, että vaalien voittajat ovat myös alle äänestysikäisten tai juuri äänioikeuden saavuttaneiden nuorten keskuudessa suosittuja. Nuoret Helsingissä 2011 -tutkimuksen kyselyaineistossa (n=1 433) 16–17-keskuudessa suosituimpia puolueita olivat kokoomuksen (31 %) jälkeen vihreät (20 %). Perussuomalaisia ja Vasemmistoliittoa kannatti molempia noin 15 prosenttia. Kahden seuraavan ikäluokan kohdalla Perussuomalaisten ja Vasemmistoliiton mainitun kannatus oli selvästi korkeampaa (23 % ja 31 %) ja jälkimmäisen kohdalla yli kaksinkertainen varsinaiseen vaalitulokseen verrattuna. Vastaavasti SDP:n kannatus oli huomattavasti matalampaa (Keskinen 2011).

Puolueiden kannatuksen alueellinen muutos

Taulukossa 4 tarkastellaan puolueiden kannatusta eri alueryhmittäin, missä näkyy selvästi poliitti-

400 röster fler, trots att dess andel av rösterna minskade med 2,7 procentenheter. SDP, det vänsterparti som vanligtvis vunnit på att valdeltagandet ökat, förlorade nu över 6 000 röster och blev procentuellt valets största förlorare. Även i det avseendet var valet 2011 ett verkligt undantag från det man vant sig vid.

Det är också skäl att notera att valsegrarna är populära även bland unga som inte ännu nått eller nyligen nått rösträttsåldern. Vid enkäten Ung i Helsingfors 2011 (n=1433) var de populäraste partierna bland 16–17-åringar Samlingspartiet (31 %) och De Gröna (20 %). Sannfinländarna och Vänsterförbundet hade vardera ungefär 15 procent. I de två följande åldersklasserna var stödet klart starkare för sistnämnda partier (23 % resp. 31 %), och för Vänsterförbundets del var stödet över dubbelt större än vid själva valet. SDP rönste i motsvarande grad mindre stöd (Keskinen 2011).

Lokal förändring i partiernas väljarstöd

Tabell 4 visar partiernas väljarstöd i de olika områdeskategorierna, och man kan klart skönja en lokal differentiering i politisk orientering. I röstningsområdena i både ”stadskärnans elits” och ”närcentrums elit” har högerpartierna sammanräknat en betydande del av rösterna. I förstnämnda elitområde fick Samlingspartiet nästan hälften av rösterna. I stadskärnan, där partiet bäst höll sin röstandel från föregående val, steg valdeltagandet bland 18–24-åringar betydligt mera än i övriga Helsingfors, med sex procentenheter. Dessutom var aktiviteten mycket hög även bland de äldre åldersgrupperna, exempelvis 90 % bland 55–69-åringarna. Dessa faktorer har helt uppenbart haft betydelse för Samlingspartiets, men även i synnerhet SFP:s framgång.

Till skillnad från Samlingspartiet har stödet för SDP inte varit lika lokalt präglad, trots att SDP:s starka områden är antingen traditionella arbetarstadsdelar eller förorter i östra Helsingfors. Det är just i dessa områden som partiet led sina största förluster nu 2011, i synnerhet i ”fö-

Taulukko 4 Puolueiden kannatus (%) Helsingissä vuoden 2011 eduskuntavaaleissa valituilla äänestysalueilla ja kannatuksen muutos (%-yksikköä) vuoden 2007 eduskuntavaaleihin.

Tabell 4. Partiernas röstandelar (%) i Helsingfors vid riksdagsvalet 2011 i vissa utvalda röstningsområden, samt förändring (%-enheter) sedan riksdagsvalet 2007

	ydinkeskustan eliitti ¹ stadskärnans elit ¹		lähikeskustan eliitti ² närcentrums elit ²		keskiluokka ³ medelklassen ³		kerrostalolähiö ⁴ höghusförorten ⁴		Kallio Berghäll	
	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring	2011	muutos förändring
KOK - Saml.	38,0	-1,5	46,6	3,1	21,8	-2,7	16,0	-3,9	15,5	-3,4
SDP	8,9	-1,2	12,9	-1,1	18,9	-2,5	23,4	-6,0	15,5	-5,1
PS - Sannf.	5,7	+4,5	8,8	+7,3	11,5	+9,0	21,6	+16,9	9,7	+7,6
KESK - Centern	3,2	-1,3	4,2	-2,0	4,1	-1,9	5,5	-4,1	3,5	-2,1
VAS - Vänst.	8,1	+3,7	4,6	+1,6	14,5	+6,0	11,3	2,1	21,3	+9,8
VIHR - Gröna	20,6	-3,6	12,6	-1,5	20,7	-6,2	12,8	-3,2	26,7	-5,0
RKP - SFP	13,1	-0,2	7,2	-0,5	4,0	-0,2	3,1	+0,1	2,6	-0,4
Krist - KD	1,3	+0,1	1,8	-0,2	2,1	-0,2	3,0	-0,7	2,3	-0,1
äänestysprosentti valdeltagande (%)	84,6	+1,0	84,1	+3,5	77	+3,7	66,6	+3,8	75,6	+5,6

¹Jugend-keskustaa: Kruununhaka, Ullanlinna. – Jugendstadsdelarna Kronohagen och Ulrikasborg.

²Kallista lähikeskustaa: Munkkiniemi, Marjaniemi, Paloheinä. – Dyra områden i stadskärnans relativa närhet: Munsknäs, Marudd, Svedängen.

³Hajanaista ja keskiluokkaista: Meilahti, Käpylä ja Roihuvuori. – Spridda medelklassområden: Mejlsans, Kottby och Kasberget.

⁴1960- ja 1970-lukua: Malmi, Itäkeskus. – 1960- och 70-talsförorter: Malm, Östra Centrum.

Äänestysprosentti on laskettu alueriikän kuuluvien Suomessa asuvien Suomen kansalaisten vaalilistoista saatavista äänestyslukuista. Lähde: Tilastokeskus 2011b, d. Valdeltagandet (%) har beräknats utgående från statistiken om hur finländska medborgare bosatta i Finland röstat i områdesgrupperna. Källa: Statistikcentralen 2011b, d.

sen käyttäytymisen alueellinen eriytyminen. Sekä ”lähikeskustan eliitin” että ”ydinkeskustan eliitin” äänestysalueilla oikeistopuolueiden yhteenlaskettu kannatusosuus on huomattava. Ensin mainitussa ryhmässä kokoomus sai miltei puolet annetuista äänistä. Ydinkeskustan ryhmässä, jossa puolue parhaiten säilytti edellisten vaalien kannatusosuutensa, 18–24-vuotiaiden äänestysprosentti kasvoi muuhun Helsinkiin nähden poikkeuksellisen paljon (6 %-yksikköä). Sen lisäksi myös vanhempien ikäryhmien aktiivisuus oli huippuluokkaa, esimerkiksi 55–69-vuotiailla yli 90 prosenttia. Näillä seikoilla on mitä ilmeisimmin ollut merkitystä kokoomuksen mutta erityisesti myös RKP:n menestyksen kanssa.

SDP:n kannatus ei toisin kuin kokoomuksen kannatus ole alueellisesti yhtä leimallinen, joskin puolueen kannatuksen vahvat alueet ovat perinteisiä työväenpuolueiden alueita tai lähiötyyppisiä alueita Itä-Helsingissä. Kyseisillä alueilla SDP kärsi myös suurimmat tappionsa vuonna 2011, eri-

ortten” (6 %-enheter) och ”Berghäll” (5 %-enheter).

Lite förvånande har Sannfinländarnas framgång skett ganska jämnt i olika delar av staden, med undantag av ”höghusförorten”, där stödet ökade med inte mindre än 17 procentenheter. Till saken hör att röstningsfrekvensen bland 35–44-åringar steg med tio procentenheter sedan 2007 i de områden där Sannfinländarna hade största framgången, dvs. ”höghusförorten”, ”medelklassen” och ”Berghäll”. Det var största ökningen bland alla åldersgrupper. Trots att man inte direkt kan knyta observationen till Sannfinländarnas framgång tyder långtidstrenden för ifrågavarande ålderskontingent på en aktivering redan då Tony Halme kandiderade, såsom redan nämnts. Till Sannfinländarnas exceptionella framgång i Helsingfors bidrog en stark ökning i antalet avgivna röster dels i områden med traditionellt starkt stöd för borgerliga partier (6–7 %-enheter), dels i traditionella medelklass- och arbetarstadsdelar (7–12 %-enheter). Samtidigt

tyisesti ”kerrostalolähiössä” (–6 %-yksikköä) ja Kallion alueryhmässä (–5 %-yksikköä).

Perussuomalaisten kannatuksen nousussa on yllätyksellistä, että se on alueellisesti jakautunut muuten melko tasaisesti, paitsi että ”kerrostalolähiössä” kasvua oli 17 prosenttiyksikköä. On huomionarvoista, että niillä alueilla, joissa Perussuomalaiset menestyivät parhaiten eli ”kerrostalolähiössä”, ”keskiluokassa” ja ”Kalliossa”, 35–44-vuotiaiden äänestysaktiivisuus nousi kymmenen prosenttiyksikköä vuoden 2007 tasosta, mikä oli eniten kaikista ikäryhmistä. Vaikka havaintoa ei voikaan suoraan kytkeä Perussuomalaisten menestykseen, kyseisen ikäryhmän äänestysaktiivisuuden pitkäaikainen kehitys viittaisi aktivoitumiseen jo Halmeen ehdokkuuden myötä, kuten edellä mainittiin. Perussuomalaisten poikkeuksellista menestystä Helsingissä lisäsi runsas äänimäärän lisääntyminen (6–7 %-yksikköä) myös perinteisillä porvaripuolueiden kannatusalueilla kuin myös keskiluokan ja työväestön perinteisillä alueilla (7–12 %-yksikköä). On myös kiinnostavaa havaita, että myös muuten vaaleissa hyvin pärjännyt Vasemmistoliitto voitti miltei vähiten ”kerrostalolähiössä”, jossa myös SDP koki pahimmat tappionsa. Tosin SDP on edelleen alueen niukasti vahvin puolue 23 prosentin kannatuksella.

Vihreiden kannatus on alueellisesti katsoen melko tasaisesti jakautunut, mikä lieneekin ollut yhteydessä puolueen hyvään menestykseen aiemmissa vaaleissa. Puolueen kannattajakunnan sosioekonominen profiili on vastaavalla tavalla monipuolinen. Odotetusti ”kerrostalolähiö” on puolueen heikoimpia kannatusalueita (12,8 %). Suurimmat tappiot vuonna 2011 puolue koki ”keskiluokan” ja ”Kallion” alueryhmissä (5–6 %-yksikköä), joissa puolue taas vuonna 2007 menestyi parhaiten. Nyt vuorostaan Vasemmistoliitto lisäsi samoilla alueilla eniten äänimääräänsä. Kun myös SDP menetti Kalliossa viisi prosenttiyksikköä kannatuksestaan, on helppo nähdä, että Vasemmistoliitto sai lisä-ääniä sekä SDP:stä että Vihreiden vasemmistosiivestä eli niin kutsutusta uusvasemmistosta. Kallion alue-

kan noteras att Vänsterförbundet, som också i övrigt klarade sig bra i valet, hade nästan minsta frammarschen i ”höghusförorten”, där också SDP led sina största förluster. Trots det är SDP med sin 23 procents röstandel fortfarande med knapp marginal det största partiet i ”höghusförorten”.

Stödet för De Gröna är ganska jämnt fördelat i staden, vilket torde ha samband med partiets framgångar vid tidigare val. Partiets anhängares socioekonomiska profil är på motsvarande sätt mångsidig. Som väntat hade partiet nästan minst anhängare (12,8 %) i ”höghusförorten” vid valet 2011. Sina största förluster (5–6 %-enheter) led det i områdeskategorierna ”medelklassen” och ”Berghäll”, i vilka det haft största framgången år 2007. Nu var det Vänsterförbundet som gick mest framåt i dessa områden. Förbundet knep alltså röster i områdeskategorin ”Berghäll” inte bara av SDP utan även av De Gröna, förmodligen deras vänsterflygel, den s.k. nyvänstern. Området har en märkbar anhopning unga studerande, och den osedvanliga ökningen i röstningsfrekvens bland 25–34-åringar (8–10 %-enheter) har tvevelsutant ett samband med att Vänsterförbundet gick framåt med tio procentenheter.

Kristdemokraterna och SFP höll bäst sina ställningar även om man ser till lokal förankring. KD:s starkaste områden i Helsingfors ligger i ”höghusförorten”. Men även i synnerhet i ”Berghäll” och ”medelklassen” har partiet anhängare. SFP får sitt största stöd i ”närcentrums elit” och ”stadskärnans elit”, där andelen svenskspråkiga är större än i staden i medeltal.

Slutsatser

Riksdagsvalet 2011 var exceptionellt både beträffande mobilisering och förändringar i partiernas röstandelar. I Helsingfors steg valdeltagandet med 4,4 procentenheter från föregående val. Men aktiveringen var mycket olika fördelad på åldersgrupp och kön.

Även partiernas andelar av de avgivna rösterna förändrades dramatiskt i Helsingfors. Synli-

ryhmässä, jossa on merkittävä opiskelijanuorten tihentymä, 25–34-vuotiaiden poikkeuksellisen suuri äänestysaktiivisuuden lisäys (8–10 %) on epäilemättä yhteydessä Vasemmistoliiton kannatuksen kymmenen prosenttiyksikön kasvuun.

Kristillisdemokraatit säilyttivät RKP:n ohella tasaisimmin kannatuksensa myös alueittain. Puolueen vahvinta aluetta Helsingissä ovat ”kerrostalolähiön”, mutta se saa kannatusta myös Kallion ja keskiluokan alueryhmissä. RKP:n kannatus on suurinta lähikeskustan ja ydinkeskustan alueilla, joissa ruotsinkielisen väestön osuus on keskimääräistä korkeampi.

Päätelmät

Vuoden 2011 eduskuntavaalit olivat poikkeukselliset sekä mobilisoitumisen että puolueiden kannatuksessa tapahtuneiden muutosten kannalta. Helsingin äänestysaktiivisuus nousi edellisistä vaaleista 4,4 prosenttiyksikköä. Aktivoituminen jakaantui kuitenkin varsin epätasaisesti yhtäältä miesten ja naisten ja toisaalta eri ikäryhmien välille.

Myös puolueiden kannatusosuudet muuttivat Helsingissä dramaattisesti. Näkyvin muutos oli Perussuomalaisten läpimurto. Puolue viisinkertaisti äänimääränsä ja ylsi neljänneksi suurimmaksi puolueeksi. Myös poliittisessa vasemmistossa tapahtui tiettyä ideologista erottautumista Vasemmistoliiton hyvän vaalimenestyksen myötä. Voisikin esittää, että Helsingin poliittinen ilmapiiri on vaalien ansiosta radikalisoitunut.

Eri äänestysalueiden vertailusta havaitaan, että alueelliset erot äänestämässä ja puolueiden kannatuksessa ovat Helsingissä huomattavia. Nyt käydyissä vaaleissa aktiivisimman ja passiivisemmän alueen välinen osallistumiskuilu säilyi pitkälti entisellään, vaikka jälkimmäisessä äänestysaktiivisuus kohosikin aktiivisinta aluetta enemmän. Muutoksen poikkeuksellisuus viittaa siihen, että vuoden 2011 vaalien korostetun EU-poliittinen agenda innosti nuoria ainoastaan korkean sosiaalisen statuksen alueilla. Sama pätee myös vanhempiin ja vanhoihin työikäisiin.

gast var Sannfinländarnas genombrott. Partiet femdubblade sitt röstantal och blev fjärde största parti. Även inom den politiska vänstern skedde en viss ideologisk nyprofilering i och med Vänsterförbundets goda valframgång. Man kunde säga som så att det politiska klimatet i Helsingfors blivit radikalare efter detta riksdagsval.

Jämförelsen av de olika röstningsområdena visar att det finns betydande skillnader mellan olika delar av Helsingfors i röstande och partiernas röstandelar. Vid valet 2011 bibehölls klyftan i valdeltagande mellan det aktivaste resp. passivaste området i hög grad, trots att det passivaste området visade större röstningsfrekvensökning än det aktivaste. Den exceptionella förändringen tyder på att den betonat EU-politiska agendan vid valet 2011 fick de unga att aktiveras endast i områden med hög social status. Detsamma gäller för äldre i arbetsför ålder.

Än så länge är det för tidigt att bedöma hur djupgående förändringen i det politiska fältet vid valet 2011 sist och slutligen blev. Det är möjligt att politisk rörlighet och benägenhet att byta partiorientering fortsätter öka. Konkurrencen om rörliga väljare kan i sin tur ytterligare accentuera t.ex. personfokusering och kommersialisering vid politiska val. Men det allra viktigaste med valet 2011 var troligen ändå att den utloppskanal för förändringstryck och protester som valet erbjöd hölls inom den parlamentariska demokratiens hank och stör.

Toistaiseksi on liian aikaista arvioida, kuinka syvällisestä poliittisen kentän muutoksesta vuoden 2011 vaalituloksessa oli kyse. On mahdollista, että jatkossa poliittinen liikkuvuus ja alttius puoluekannan vaihtamiseen kasvavat edelleen. Kilpailu liikkuvista äänestäjistä voi puolestaan entisestään vahvistaa esimerkiksi vaalien henkilöitymistä ja kaupallistumista. Keskeisintä vuoden 2011 vaaleissa lienee kuitenkin havainto siitä, että ne tarjosivat väylän pitää vaaleissa purkautunut muutospainne ja protesti edustuksellisen demokratian sisäpuolella.

Kirjallisuus: | Litteratur:

Ala-Outinen, Annina. 2010. Hyvinvoinnin tukiverkko koetuksella. Helsingin palveluvirastojen toiminta kaupunginosien eriytymisen ehkäisemiseksi. Tutkimuksia 3/2010. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Blais, André, Gidengil, Elisabeth, Nevitte, Neil ja Nadeau, Richard. 2004. Where does turnout decline come from? *European Journal of Political Research* 43(2), 221–236.

Hakkarainen, Tyne. 2011. Eduskuntavaalit Helsingissä 2011. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuskatsauksia 3/2011, Helsinki.

Hellsten, Villiina ja Martikainen, Tuomo. 2001. Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 2001:3, Helsinki:

Highton, Benjamin ja Wolfinger, Raymond E. 2001. The first seven years of the political life cycle. *American Journal of Political Science* 45(1), 202–209.

Jääsaari, Johanna ja Martikainen, Tuomo. 1991. Nuorten poliittiset valinnat. Tutkimus nuorten aikuisten poliittisesta suuntautumisesta pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Gaudeamus.

Lijphart, Arendt. 1997. Unequal participation: democracy's unresolved dilemma. *American Political Science Review* 91(1), 1–14.

Keskinen, Vesa. 2011. Jos nuoret saisivat päättää. http://www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_Helsingissa_2011/nuoret_paattaisivat.pdf, 13.10.2011.

Martikainen, Tuomo ja Pekonen, Kyösti. 1996. Nuoret ja urbaani politiikka. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tutkimuksia 1996:11. Helsinki.

Tuomo Martikainen on yleisen valtio-opin emeritusprofessori Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksessa. Tuomo Martikainen är professor emeritus i allmän statskunskap från Helsingfors universitets institution för politisk och ekonomisk forskning

Martikainen, Tuomo, Taimisto, Eeva ja Wass, Hanna. 2003. Äänestysviikkokauden alueellinen kehitys Helsingissä. *Kvartti* 4/03, 9–27.

Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2002. Äänettömät yhtiömiehet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin. Vaalit 2002:1. Helsinki: Tilastokeskus.

Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2005. Nuorten äänestysaktiivisuus vuoden 2004 kunnallisvaaleissa Helsingissä. Nuorisosaian neuvottelukunta, http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosaian_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Kuntavaalit2004.pdf, 13.10.2011.

Martikainen, Tuomo ja Wass, Hanna. 2011. Äänestäjien mobilisaatio ja puoluekannatuksen muutos vuoden 2011 eduskuntavaaleissa Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus (tulossa).

Milbrath, Lester W. 1965. *Political participation*. Chicago, IL: Rand McNally.

Tilastokeskus. 2011a. Eduskuntavaalit 1983–2011, puolueiden kannatus http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=020_evaa_tau_120_fi&ti=Eduskuntavaalit+1983%2D2011%2C+puolueiden+kannatus&path=../Database/StatFin/vaa/evaa/Eduskuntavaalit%20-%20aikasarjat/&lang=3&multilang=fi, 27.9.2011.

Tilastokeskus. 2011b. Eduskuntavaalit 2007, äänestystiedot, http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=001_oi57_statfin_tulos1_2007&ti=Eduskuntavaalit+2007%2C+%E4%E4nestystiedot&path=../Database/StatFin/vaa/evaa/Eduskuntavaalit%20-%20tulokset%202007/&lang=3&multilang=fi, 27.9.2011.

Tilastokeskus. 2011c. Eduskuntavaalit 1983–2011, äänestystiedot, http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=010_evaa_tau_110_fi&ti=Eduskuntavaalit+1983%2D2011%2C+%E4%E4nestystiedot&path=../Database/StatFin/vaa/evaa/Eduskuntavaalit%20-%20aikasarjat/&lang=3&multilang=fi, 27.9.2011.

Tilastokeskus. 2011d. Äänestystiedot eduskuntavaaleissa 2011, http://pxweb2.stat.fi/Dialog/varval.asp?ma=120_evaa_tau_102_fi&ti=2%E+%C4%E4nestystiedot+eduskuntavaaleissa+2011&path=../Database/StatFin/vaa/evaa/Eduskuntavaalit%20-%202011/&lang=3&multilang=fi, 27.9.2011.

Strate, John M., Parrish, Charles J., Elder, Charles D ja Ford, Coit. 1989. Life span civic development and voting participation. *American Political Science Review* 83(2), 443–464.

Wolfinger, Raymond E. ja Rosenstone, Steven J., 1980. *Who votes?* New Haven, CT: Yale University Press.

Hanna Wass on tutkijatohtori Helsingin yliopiston politiikan ja talouden tutkimuksen laitoksessa. Hanna Wass är forskardoktor vid Helsingfors universitets institution för politisk och ekonomisk forskning

ANTTI KARISTO

Kun kaupunkitutkimuksessa muhi

När det ville sig vid stadsforskningen

Vuosina 1991–94 työskentelin tutkimuspäällikkönä nyt satavuotiaan Helsingin kaupungin tietokeskuksen kaupunkitutkimusyksikössä. Seuraavat muistikuvat tulevat noilta ajoilta.

Eipä ollut minulla taloon tullessani kunnan tuntumaa kaupunkitutkimukseen, ja virastomaailmaa suorastaan vierastin. Muistan kuinka työhönottohaastattelun päätteeksi menimme Eero Holstilan kanssa syömään. Poistuessamme tietokeskuksen tiloista Eero pongautti oven pielessä olevaa kellokorttilaitetta, ja minuun meni piru. Tai kenties ajattelin, että on reilua antaa tulevan esimiehen tietää, mikä olen miehiäni. ”Mikä tuo on?”, kysyin viattoman näköisenä, ja Eero selitti kärsivällisesti, kuinka tärkeää hänestä on, että esimiehet näyttävät esimerkkiä kellokortin käytössä. Epäilin, ettei minusta siihen ole, kun en käytä kelloakaan.

Opin kuin opinkin käyttämään kellokorttia. Pian sain jopa jonkinlaista nautintoa siitä, että laite näytti ”plussaa”. Toisten tuntilistoja en sentään suostunut syynäämään, eikä mielipiteeni kellokortista muuttunut. Vieläkin pidän sitä jalkakahleiden tapaisena kapineena, erityisen sopimattomana ”tietointensiivisiä töitä” tekeville, joista tietokeskuksessa aina puhuttiin.

Virasto- vai tutkimusyksikkö?

Tutkimusyksikkö oli erikoinen sekoitus tutkimus- ja virastokulttuuria. Ihmeekseni siellä tehtiin suunnitelmia siitäkin, millä viikolla mikäkin tutkimus valmistuu. Yliopistotaustani takia minulla oli romanttinen käsitys tutkimuksen teosta.

Ären 1991–94 jobbade jag som forskningschef vid nu hundraåriga Helsingfors stads faktacentrals stadsforskningsenhet. Följande minnesbilder är från de tiderna.

Något större hum om stadsforskning hade jag inte då jag kom till Faktacentralen, och ämbetsverkens värld var för mig nästan skrämmande. Jag minns hur verkschefen Eero Holstila efter avslutad värningsintervju bjöd mig på lunch. På vägen ut stämplade Eero vid stämpellockan bredvid ytterdörren, och då flög något i mig. Eller var det så att jag tyckte att det ännu var rätt ögonblick att ärligt bekänna färg. ”Vad är det där”, frågade jag oskyldigt, och Eero förklarade tålmodigt hur viktigt det var att förmännen visar gott exempel med in- och utstämplingen. Jag betvivlade min egen förmåga – jag brukade ju inte ens ha klocka på mig.

Men visst lärde jag mig använda stämpelkortet. Ganska snart upplevde jag till och med en viss njutning då manicken visade ”plus”. Men andras timlistor gick jag inte med på att kolla, och min åsikt om stämpelkortet förändrades inte. Ännu idag ser jag dem som ett slags fotboja särdeles illa lämpad för folk som jobbar med ”kunskapsintensivt arbete” – som det alltid var tal om vid Faktacentralen.

Ämbetsverk eller forskningsenhet?

Forskningsenheten var en säregen blandning av forsknings- och ämbetsverkskultur. Till min förundran planerade man med en veckas noggrannhet när en undersökning skulle vara färdig.

Kuvittelin, että tutkimukset valmistuvat sitten, kun aika on kypsä. Tietokeskuksessa opin suhtautumaan tutkimustyöhön pragmaattisemmin.

Niin kuin virastoissa tapana on, töihin tultiin kukonlaulun aikaan ja aamu aloitettiin kokoon-tumalla kahville. Kahvipöydässä toiset puhuivat, ja toisten rooli oli kuunnella. Kirjoittamaton sääntö oli, että työasioista – siis tekemistämme tutkimuksista – ei puhuta. Sen sijaan turistiin kaupungin asioista. Kaupunki tarkoitti enimmäkseen, mutta ei yksinomaan, kaupunkityönantajaa ja toisten virastojen kummallisuuksia.

Tutustumisen kaupunkitutkimuksen kenttään ja työtovereihini aloitin lukemalla heidän aikaisempia aikaansaannoksiaan. Tältä pohjalta kävimme keskusteluja tulevasta. Myöhemmin jouduin pitämään myös tuloskeskusteluja. Järin jämäkkä en osannut olla, ja joku minulle kuivasti huomauttikin, etteivät tuloskeskustelut aivan tällaisia ole.

Kaupunkitutkimusyksikön vahvuudeksi tajusin sen, että tutkijoilla oli niin erilaisia vahvuuksia. Jotkut olivat omistautuneet vuosikaudet kohteelleen ja heillä oli valtava tietopääoma tutkimistaan asioista. Jotkut olivat yleisemmin uteliaita, valmiita tarttumaan myös uusiin aiheisiin ja kokeilemaan uusia otteita.

Heti kauteni alkuun osui kaupungin tutkimusohjelman tekeminen. Aikaisemmin se oli syntynyt käsittääkseni niin, että virastot olivat lähettäneet listan tekemästään tutkimuksesta, jota tietokeskuksessa oli hieman täydennetty kuvaamalla sen omia toimintoja. Nyt saatiin ohjelman tekoon tutkimuksesta innostuneita ihmisiä. Mietittiin kaupungin tekemän tutkimuksen luonnetta, ideoitiin tutkimuskohteita, tehtiin tutkimuspolitiikkaa.

Kättäkin väännettiin, vaikkapa julkaisujen ulkoasusta. Aikoinaan oli päätetty, että A4-kokoinen läpyskä on se, jossa tutkimustulokset kuuluvat julkaista. Henkilökohtaisena voittona pidin julkaisuformaatin pienentämistä, vaikka kansivärit säilyivät edelleen aivan mahdottomina. Hienoja

Min akademiska bakgrund hade givit mig en romantisk bild av forskning. Jag föreställde mig att en forskning blir klar då tiden är mogen. Vid Faktacentralen lärde jag mig se mera pragmatiskt på forskning.

Som sig bör vid ämbetsverk kom man till arbetet vid hanegället, och dagen inleddes med samling vid en kopp kaffe. En del pratade, andra hade lyssnarens roll. En oskriven regel var att inte prata jobb – dvs. om den forskning var och en höll på med. Men stadens göranden och låtanden ventilerade vi. ”Staden” var för det mesta, men inte alltid, staden som arbetsgivare eller de andra ämbetsverken och alla de konstigheter man sysslade med där.

Stadsforskningens arbetsfält och mina arbetskamrater bekantade jag mig med genom att läsa forskning som de publicerat. Utgående från det diskuterade vi framtiden. Sedermera blev jag också tvungen att hålla resultatsamtal. Särskilt bestämd lyckades jag inte vara, och jag minns att någon torrt konstaterade att resultatsamtal inte riktigt brukar gå till så här.

Jag insåg att stadsforskningsenhetens styrka låg i att de enskilda forskarna hade så olika profiler. En del hade i åratal fördjupat sig sitt ämne och satt inne med ett väldigt kunskapskapital om det. Andra var mera allmänt nyfikna, redo att ta sig an även nya utmaningar och pröva på nya approacher.

Jag råkade tillträda tjänsten just då stadens forskningsprogram skulle uppgöras. Tidigare hade det såvitt jag förstod uppgjorts så, att ämbetsverken skickade in en lista över de utredningar de gjort, och Faktacentralen hade kompletterat lite om sin egen verksamhet. Nu fick vi med forskningsentusiaster i arbetet på programmet. Vi funderade på vilket slags forskning staden borde bedriva, kläckte idéer om forskningsobjekt, bedrev forskningspolitik.

Och så blev det armbrytning ibland, t.ex. om hur publikationerna skulle se ut. I något skede hade någon beslutit att forskningsrön skall publiceras i format A4. Punkt slut. En personlig seger

kirjamaisia erikoisjulkaisuja ja tilastoja alettiin tehdä vasta seuraajani Harry Schulmanin aikana. Tai tehtiin minunkin aikana yksi, kirja Helsinki avoin kaupunki (Karisto & Holstila 1992), johon Erik Allardt, Heidi Hautalan, M.A. Numminen ja Erkki Tuomiojan tapaiset kuuluisuudet kirjoittivat kaupunkisuhteestaan. Kirjan nimen koppasin kylmästi Roberto Rosselinin elokuvasta *Roma* – avoin kaupunki havaitakseni sittemmin, että oli olemassa myös kirjat Berliinin ja Lhasan avoimista kaupungeista.

Huoli Helsinki-kuvasta

1990-luvun alussa Helsinki pohti kovasti olemustaan ja identiteettiään. Enää se ei ollut vain Suomen hallinnollinen pääkaupunki, vaan pääkaupunkiseudun keskus, talouden veturi, luovuuden tyyssija. Se halusi rinnastua kokosiinsa ja hieman itseään isompiinkin eurooppalaisiin kaupunkeihin. Se mielsi itsensä elinkeinopoliittiseksi toimijaksi, vatvoi vetovoimaisuuttaan ja muotoili ulkopoliittikkaansakin.

Imagon epävarmuudesta kertoi se, kuinka huolissaan oltiin Helsinki-kuvasta. Kun Helsinki teetti itsestään esitteen Euroopan kulttuurikaupunkivuoden kunniaksi, valokuvaaja Tuija Lindströmin otoksista koostuva kirjanen makuloitiin (siksi ei lähdeviitettä), koska sen antama kuva kaupungista vei ajatukset väärään suuntaan, itään ja menneisyyteen. Mustavalkoisissa kuvissa oli sama surumielinen tunnelma kuin W.G. Sebaldin kirjojen kuvituksessa.

Osallistuin ”Eurooppa-klubin” istuntoihin, joiden tuottama raportti (Holstila ym. 1991) jäi minulle ainoaksi kosketukseksi tulevaisuudentutkimukseen. Kehittelimme skenaarioita siitä, mihin Mihail Gorbatsovin Neuvostoliitossa alulle panema kehitys johtaa ja mitä siitä Helsingille seuraa. Yksi tulevaisuudenkuva lähti siitä, että naapurissa palataan ruotuun, niin kuin elokuussa 1991 yritettiinkin tehdä. Miltei yhtä pelottavana pidettiin sitä skenaariota, että rajat avautuvat ja Helsinkiin pelmahtaa kymmeniätuhansia työnhakijoita ja onnenonkijoita.

tyckte jag att jag fick då formatet minskades – trots att pärmens färger fortfarande var helt omöjliga. Fina specialpublikationer med bokraktär började man göra först under min efterföljare Harry Schulmans tid. Ja, en utkom faktiskt under min tid, nämligen Helsinki avoin kaupunki (Karisto & Holstila 1992), där celebriteter som Erik Allardt, Heidi Hautala, M.A. Numminen och Erkki Tuomioja skrev om sitt förhållande till staden. Bokens namn lånade jag utan omsvep från Roberto Rosselinis film *Rom – Öppen stad*. Sedermera kom jag att notera att det fanns böcker även om öppna Berlin och Lhasa.

Bilden av Helsingfors

I början av 1990-talet funderades det mycket om Helsingfors stads identitet. Staden var inte längre bara huvudstad i republiken Finland, utan kärna i en storstadsregion, ekonomisk motor, ett kreativitetscentrum. Man ville gärna jämföra sig med lika stora och lite större europeiska städer. Man ville se sig som en näringspolitisk aktör, man ältade konkurrenskraft och man till och med formulerade en utrikespolitik.

Men man var osäker på valet av image, man bekymrade sig för den bild Helsingfors ger utåt. Då Helsingfors stad inför sitt år som europeisk kulturhuvudstad lät trycka en affisch, makulerades ett förslag, en pamflett med bilder av fotograf Tuija Lindström. Den bild den gav av Helsingfors förde tankarna åt fel håll, österut och bakåt i tiden. De svartvita bilderna förmedlade samma melankoliska stämning som illustrationerna i W.G. Sebalds böcker.

Jag deltog i ”Eurooppa-klubi’s” möten, vars rapport (Holstila et al. 1991) blev min hittills enda kontakt med framtidsforskning. Vi utvecklade scenarier om vart den utveckling som Michail Gorbatsovs satt igång i Sovjetunionen skulle kunna leda och vad det skulle innebära för Helsingfors. Vi noterade som ett alternativ att man i Sovjet skulle försöka återgå till den gamla ordningen, vilket kuppen i augusti 1991 ju sedan blev ett försökt till. Nästan lika skrämmande upp-

Fakta hommaa

Tilaaaja/tuottaja-mallit ja tulosohjaus olivat uusinta uutta. Olin olevinani ennakkoluuloton, kun selitin, ettei esimerkiksi jokaisen vanhainkodissa syödyn soppalautasen tarvitse olla kaupungin keittiöstä peräisin. Yksikön sisäisessä seminaarissa paljastin kuitenkin konservatiivin karvani ja alustin otsikolla ”Tulosjohtaminen – paholaisen keksintö?”.

Postmodernia koskevilla kulttuurikeskusteluilla oli tieto-opillistakin merkitystä. Näkemykset todellisuuden sosiaalisesta konstruoitumisesta, totuuksien monikollisuudesta ja suhteellisuudesta haastoivat tieteellisen realismin, johon tietokeskuksessa oli totuttu nojautumaan. Sen ruot-sinkielinen nimi – Helsingfors stads faktacentral – jaksoi naurattaa, mutta enimmäkseen pidin mölyt mahassani.

Tavoitteeni joka tapauksessa oli, että kaupunkitutkimus monipuolistuisi kohteitaan ja otteitaan ajatellen ja että yksikkö avautuisi myös kaupungin ulkopuoliseen tutkimusmaailmaan. Aloimme oikein mitata, paljonko yksikön tutkijat julkaisivat muualla kuin tietokeskuksen omissa sarjoissa. Jatko-opinnäytteitäkin toivoin tehtävän, jotta yksikköämme arvostettaisiin yliopistolakin. En sentään painostanut väitöskirjan tekoon niitä, joita se ei kiinnostanut, sillä oppiarvot eivät yksin mittaa tutkijanpätevyyttä. Kauteni aikana väittelivät Lasse Siurala ja Ilkka Susiluoto. Seija Ilmakunnas oli väitellyt jo taloon tullessaan, Timo Aarrevaara ja Timo Cantell väittelivät myöhemmin, ja hiljattain kuulin Tuula Jorosenkin väitöskirjan valmistuneen.

1990-luvun alussa oltiin uudella tavalla uteli-aita urbaanin elämän suhteen. Eero Holstilan kanssa pidetyissä palaverieissa syntyi tärkeä tyypittely: kaupunkitutkimusyksikön ”kaupunki” hahmotettiin paitsi julkishallinnolliseksi ja taloudelliseksi toimijaksi myös kansalaisyhteiskunnaksi. Oli lupa tutkia Helsinkiä kansalaisten kaupunkina, kunhan tutkimuksen ”vaakunarelevanssiakaan” ei unohdettaisi. Syntyikin raportteja muun muassa maahanmuuttajista (Aarrevaara

levdes tanken att gränserna skulle öppnas och att tiotusentals arbetssökande och lycksökare vällde in i Helsingfors.

Fakta

På den tiden var resultatstyrning och beställar-producentmodellen sista skriket. Jag tyckte jag var fördomsfri då jag lade fram att precis var-enda en tallrik soppa som äts inom äldreomsorgen inte nödvändigtvis måste komma från stadens egna kök. Vid ett internt seminarium vid stadsforskningsenheten bekände jag dock min konservativa färg och inledde med rubriken ”Resultatstyrning – en djävulens påfund?”

Kulturdebatten om det postmoderna tangerade också informationsläran. Uppfattningarna om verklighetens sociala uppbyggnad, sanningars pluralism och relativitet inbjöd till vetenskaplig realism, och det var man van vid att bygga på vid Helsingfors stads faktacentral. Dess namn på svenska, alltså just Faktacentralen, fann jag något roande, men för det mesta höll jag inne med det.

I varje fall ville jag arbeta för att göra stadsforskningen mångsidigare beträffande objekt, metoder och grepp och för att vår enhet skulle öppna sig mot forskningsvärlden utanför staden. Vi började faktiskt mäta hur mycket enhetens forskare publicerades annanstans än i Faktacentralens egna serier. Jag hoppades också att våra forskare skulle doktorera och på det sättet ge vår enhet prestige även vid universitetet. Jag försökte inte trycka på dem som inte var intresserade – det är ju inte bara akademisk grad som avgör hur bra man är som forskare. Men under min tid doktorerade i varje fall Lasse Siurala och Ilkka Susiluoto, och Timo Aarrevaara och Timo Cantell strax därefter. Seija Ilmakunnas var redan färdig doktor då hon kom till oss, och nyligen hörde jag att även Tuula Joronen blivit klar med en avhandling.

I början av 1990-talet var man på ett nytt sätt nyfiken på urbant liv och leverne. Vid samtal med Eero Holstila kom vi fram till en viktig typologi: för stadsforskningsenheten skulle ”staden” inte

1993; Hirstiö-Snellman 1994), helsinkiläisten musiikkimausta (Keskinen 1994), itähelsinkiläisten identiteetistä (Kurttila & Tani 1993) ja Kumpulän kyläkarnevaaleista (Keinänen 1992).

Kaikkia aivoituksiamme ei talon ulkopuolella ymmärretty, ja ennen pitkään korviini kantautui puheita siitä, että vaakunarelevanssia ja faktohommaa olisi saanut olla enemmän. Kun tein Kvarttiin kepeän, mutta huolella rakennetun artikkelin etnisten ruokapaikkojen leviämisestä Helsinkiin (Karisto 1992), jotkut pitivät aihevalintaani joutavana. Edelleen olen kuitenkin sitä mieltä, että myös globalisoitumisen katutasoisia ilmenemismuotoja tulee tutkia. Ja vieläkin uskon teoriaani siitä, että etnoroaon – tai ”maailmanruoan” niin kuin sitä nimitin – leviäminen tasoittaa maahanmuuttajien tietä ja sivilisoi kantaväestöön kuuluvia. Vaikea on vihata niitä, joiden ruokaa syö.

Karua meininkiä

Koska julkinen sektori oli paisunut Suomessa silloin, kun suuret ikäluokat olivat sopivassa iässä, tutkimusyksikössäkkin oli monia ikäisiäni ja minua hieman vanhempia tutkijoita. Ehdottomia ammattimiehiä, mutta miehiä miltei kaikki, ja siksi työmaakulttuuri saattoi olla aavistuksen äijämäinen. Sitä koetin pehmentää muun muassa kirjoittamalla itsestäni tietokeskuksen viikkolehden nimettömän, minua ankarasti moittivan kirjelmän, jossa valitettiin leväperäisyyttäni ja siitä hallinnolle koituvaa vaivaa. Yhtenä esimerkkinä oli matkalasku, jota tehdessäni olin korvannut puuttuvat kulukuitit valokopioimalla yöpymispaikkani, Tallinnan laitamilla sijainneen hotelli Suden teepaidan.

Jos en ollut esimerkillinen kellokortin käyttäjä ja kaavakkeiden täyttäjä, koetin näyttää mallia kustannustietoisuudessa. Manchesterissa yövyin bed and breakfast -paikassa, joka sijaitsi Salfordin ”klassisessa slummissa” (Roberts 1990), jota jo Friedrich Engels oli käyttänyt esimerkkinä kaupunkikurjuudesta. Helsingissä minulla oli oikeus ajaa pirssillä, mutta kauteni aikana käytin vain yh-

vara bara en offentlig, administrativ och ekonomisk aktör utan även ett medborgarsamhälle. Vi fick lov att forska i Helsingfors såsom en medborgarnas stad, så länge forskningens relevans för stadsorganisationen inte glömdes bort. Det blev rapporter om bl.a. invandrare (Aarrevaara 1993; Hirstiö-Snellman 1994), musikmaker bland helsingforsborna (Keskinen 1994), östhelsingforsarnas identitet (Kurttila & Tani 1993) och ”byakarnevalen” i Gumtåkt (Keinänen 1992).

Alla våra idéer rönste inte förståelse utanför Faktacentralen. Då jag en gång för Kvartti gjorde en ledig men omsorgsfullt uppbyggd artikel om hur etniska matställen spritt sig i Helsingfors (Karisto 1992), tyckte somliga att jag valt ett alltför betydelselöst ämne. Själv är jag dock ännu i denna dag övertygad om att globaliseringens uttryck också i stadsbilden bör studeras. Och jag tror fortfarande på min egen teori att etnomaten – eller ”världsmaten” som jag kallade den – jämnar vägen för invandrarna och civiliserar ursprungsbefolkningen. Det är svårt att hata dem vars mat man äter.

Bister verklighet

Eftersom den offentliga sektorn svullit ut i Finland då de stora årskullarna var i lämplig ålder fanns det vid stadsforskningsenheten många forskare som var i min ålder eller litet äldre. Proffsiga kunnare, men nästan alla män, och därför kunde arbetsplatskulturen vara ganska maskulin ibland. Jag försökte lite mildra den genom att i Faktacentralens interna veckoblad sätta in en anonym skrivelse som hårt kritiserade min egen slarvighet och den förtret den innebar för förvaltningsenheten. Ett exempel var en reseräkning där verifikatet bestod av en fotokopia av Hotell Susi's T-skjorta. Jag hade övernattat där på en tjänstereisa till Reval.

Jag blev väl aldrig någon mönstergill stämpelkortshanterare och blankettfyllare, men jag försökte ändå visa exempel i kostnadsmedvetenhet. I Manchester övernattade jag hos en bed&breakfast som låg i den ”klassiska slummen” Salford

den taksisetelin – tosin enemmän elämänpoliittista kuin säästöyistä. Järkeilin että pelini on pelattu, ellen ehdi perille kävellen tai raitiovaunulla.

Pahimpana lama-aikanakin tietokeskuksen talous pysyi huippukunnossa. Samanaikaisesti kuin isoja virastoja uhkailtiin juustohöylillä ja karkeammilla aseilla, tietokeskuksen budjettineuvottelut hoituivat puolessa tunnissa, ja tutkimusyksiköllä oli koko ajan mahdollisuus kiinnittää kesätyöntekijöitä ja keikantekijöitä. Jotta yksikkö saisi uutta verta, suosin rekrytoinneissa nuoria, naisia ja maantieteilijöitä, ja olin hyvilläni huomattessani maantieteilijä Harry Schulmanin suosivan puolestaan sosiaalipoliittikkoja.

Helsingistäkö Euroopan kulttuurikaupunki

Yksi päätöksentekijä oli nykyinen tutkimuspäällikkö Timo Cantell. Muistan kipeästi ensitapaamisemme kesäkuussa 1991, sillä olin juuri juosut elämäni ensimmäisen ja myös viimeiseksi jääneen maratonin – olin tietokeskuksen toiseksi paras maratoonari heti Esa Katajamäen, kahden ja puolen tunnin miehen, jälkeen. Nilkutin Lasipalatsin toiseen kerrokseen, taisi olla Yrjö Larmolan työhuoneeseen, keskustelemaan tutkimuksesta, jonka Timo teki ensimmäisestä Taiteiden yö -tapahtumasta (Cantell 1992).

Timo Cantellin kanssa minulla oli sittemmin tärkeä toimeksianto. Kun Helsinki valmistautui hakemaan Euroopan kulttuurikaupunkiasemaa, menimme houkuttelemaan Comedia-nimistä konsulttitoimistoa edustavaa Charles Landrya, jotta he valmentaisivat helsinkiläisiä hakemuksen tekemisessä ja auttaisivat kaupungin kulttuuristen vahvuuksien identifiointissa. Toimeksianto oli mahdollinen, sillä arvovaltainen kiinteistöjalostustalo Jones Lang Wootton oli juuri tehnyt oman selvityksensä Helsingin elinkeinopolitiikasta. Kun tästä Landrylle mainitsimme, hänen suustaan pääsi sellaista, jota ei voi vielääkään toistaa.

Landryn lausunnosta emme Helsingissä hiiskahtaneet, mutta kahden konsulttitoimiston ero

(Roberts 1990), som redan Friedrich Engels i tiden tagit som exempel på urbant elände. Inom Helsingfors hade jag rätt att ta taxi, men under min tid använde jag bara en taxisedel – visserligen snarare av livspolitiska skäl än för att spara. Jag resonerade som så att loppet är kört om jag inte hinner fram till fots eller med spårvagn.

T.o.m. under den värsta recessionen var Faktacentralens ekonomi i toppskick. Samtidigt som de stora ämbetsverken hotades med osthylvar och grövre vapen, klarades Faktacentralens budgetförhandlingar av på en halvtimme, och stadsforskningsenheten hade alltid möjlighet att anställa sommarvikarier och projektforskare. För att enheten skulle få nytt blod gav jag i rekryteringen förtur åt unga, kvinnor och geografer – och blev glad då jag märkte att min efterträdare geografen Harry Schulman gav förtur åt socialpolitiker.

Helsingfors till europeisk kulturhuvudstad?

En av snuttjobbarna då var nuvarande forskningschefen Timo Cantell. Jag minns med smärtsam tydlighet vårt första möte, i juni 1991, då jag just hade sprungit mitt livs första – och sista – maratonlopp. Jag var nästbästa maratonare vid Faktacentralen strax efter Esa Katajamäki, som gjorde två och trettio. Alltnog, jag haltade upp till andra våningen i Glaspalatset, till Yrjö Larmolas arbetsrum vill jag minnas, för att diskutera en undersökning som Timo gjorde om den första Konstens Natt (Cantell 1992).

Timo Cantell och jag fick sedermera ett viktigt uppdrag. Då Helsingfors förberedde sig att ansöka om status som europeisk kulturhuvudstad begav vi oss åstad för att locka Charles Landry och hans konsultfirma Comedia att coacha helsingforsborna i uppgörandet av ansökan och att hjälpa till att identifiera stadens kulturella trumfkort. Uppdraget var möjligt i och med att den renommerade fastighetsutvecklingsfirman Jones Lang Wootton just hade fullbordat sin egen utredning av Helsingfors näringspolitik. Då vi nämnde detta för Landry, undslapp honom en

pantiin muutenkin merkillä. Siinä missä Jones Lang Woottonin herrojen habitus oli korkeakulttuurinen, Comedian miehet näyttivät kadulta poimituilta boheemeilta. Hienoa työtä Helsingissä tehneen Landryn kulttuurikäsityskin saattoi järkyttää, kuuluihan jäänyt meri hänen mielestään Helsingin keskeisiin vahvuuksiin. ”Haluan tavata tavallisia nuoria”, hän parkaisi tutustuttuaan lasten ja nuorten musiikkikoulutukseen ja saatuaan sen vaikutelman, että Helsingissä joka toinen puberteetti-ikäinen nukkuu sello sängyn alla.

Muovikassi vai Cavalet-salkku?

Meidän kaupunkitutkijoiden tyyli oli lähempänä Comediaa kuin Jones Lange Woottonia. Ajattelen vaikkapa Erkki Korhosen iänikuista pipoa, jota olen joskus verrannut Reinikaisessa esiintyneen Sulo Vilénin päähineeseen. Erkin pipo pitäisi kyllä museoida!

Oma lukunsa oli Iggy Poppia etäisesti muistuttanut Antti Lehtosaarni. Hänen hautajaisissaan minua itketti, mutta Eero Holstila piti hienon puheen, jossa teki kunnia Antin tutkijanuralle ja tulkitsi tämän tyylin merkiksi tapahtuneesta kulttuurimuutoksesta.

Ei ihme, että kaupunkitutkijana toimineesta Lasse Siuralasta tuli sittemmin nuorisotoimenjohtaja. Hänellä oli silmää myös meille ikuisina nuorina itseään pitävälle entisille nuorille. Minuakin hän opasti aikuismaisuuteen. Sanoi että esityksiä pitäessä pitää pukeutua sitä paremmin, mitä huonommin on valmistautunut.

Jotkut tutkijoista suosivat kulmikkaita Cavalet-salkkuja eivätkä pitäneet, kun vihjaisin niiden olevan virkamiesmäisyyden ikoneja ja esitin, että tutkijan uskottavuus edellyttää pehmeää reppua – ellei sitten kuljeta tieteellisiä asiapapereitaan Akateemisen kirjakaupan muovikassissa Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen johtajan Klaus Mäkelän tavoin.

Muovikassin ikoniluonnetta jouduin pohtimaan tarkemmin, kun menin sellaista käsissäni roikottaen sosiaaliviraston budjettipäällikön

hel del sådant som jag ännu i denna dag inte törs upprepa.

I Helsingfors sade vi inte ett knyst om vad Landry sagt, men skillnaden mellan de två konsultbyråerna noterades ändå. Medan herrarna på Jones Lang Wootton var klart och tydligt ”high-brow” var kollegerna på Comedia närmast bohemer. Landry gjort ett fint arbete i Helsingfors, men visst kunde hans uppfattning om kultur överraska oss ibland – som att ett fruset Östersjön utanför Helsingfors var en viktig trumf för staden. ”Jag vill träffa vanliga unga”, utbrast han då han bekantat sig med musikundervisning för barn och unga och givits den uppfattningen att varannan pubertetsung i Helsingfors spelar cello.

Plastkasse eller attachéväska?

Vi stadsforskare upplevde oss stå närmare Comedia än Jones Lange Wootton. Jag tänker t.ex. på Erkki Korhons evinnerliga yllemössa, som alltid fick mina tankar till den sympatiske Sulo Vilén i den finska komediserien Reinikainen. Erkkis mössa borde sättas på museum!

Ett kapitel för sig var Antti Lehtosaarni, en forskare vid vår enhet som påminde lite om Iggy Pop. På hans begravning hade jag gråten i halsen, men Eero Holstila, vår verkschef, höll ett fint tal och tolkade Anttis stil som ett uttryck för den kulturella förändring som skett i vår tid.

Lasse Siurala, en av våra stadsforskare då, blev sedermera direktör för stadens ungdomsväsende. Och det var inget under: redan då hade han öga också för oss före detta unga som tyckte vi var evigt unga. Även mig vägledde han i vuxenhet. Han konstaterade bl.a. att man som föredragshållare skall klä sig desto bättre ju sämre förberedd man är.

En del forskare höll sig med kantiga attachéväsor och tyckte inte om att jag antydde att de var ikoner för tjänstemannaskap och att en forskares trovärdighet mår bättre av en mjuk rygg-säck – såvida man inte kånkar omkring sina vetenskapliga handlingar i en plastkasse från Akademiska Bokhandeln, såsom Klaus Mäkelä gör,

Kim Aarvan kanssa tapaamaan eteläisen sosiaali-keskuksen johtoa. Vahtimestari pysäytti meidät ala-aulassa ja kysyi, jotta onko pojilla fatta-aika varmasti varattuna.

Ne 42 lihapullaa

Kun tietokeskus vielä toimi Töölöntorinkadulla, lounastimme ruokalassa, jolla ei ollut nimeä vaan numero. Työmaaruokala 454:ää, tai mikä se numero nyt olikaan, muistelen lämmöllä. Ruoka oli huonoa, mutta siellä ylsin uskomattomaan urheilusuoritukseen: voitin tietokeskuksen mestaruuden – ellen saman tien koko kaupungin mestaruutta – lihapullansyöntikilpailuissa. Esa Katajamäki (2011) on tämän lehden aikaisemmassa numerossa muistellut, että myös hän söi maratoonarille sopivat 42 lihapullaa rakuunakermakastikkeessa. Vuosien varrella on armoitettu kaupunkitilastojen tekijä Pekka Vuorikin väittänyt kuuluneensa voittajakolmikkoon, joten tehtäköön tämä asia nyt täysin selväksi. En kiistä enkä vähättele pahimpien kilpakumppanieni mainioita suorituksia, mutta minulla lihapullat pysyivät myös sisällä.

Tietokeskuksen seuraava toimipaikka oli lähellä kaupungintaloa ja sen ruokalaa, jonne menin pahaan aavistamatta syömään. Aina niin energinen ja ystävällinen Asta Manninen teki minua tykö kaupunginkanslian väelle, ja lounaan aikana kuulin useampiakin ehdotuksia siitä, mitä tietokeskuksen tulisi tutkia. Sen koommin en syönyt kaupungintalolla. Helsingin Henki-lehden toimittajat tajusivat, että olen parempi syömään kuin verkostoitumaan ja hoitamaan sidosryhmäsuhteita. Tietokeskuksen jo jätettyäni he tilasivat minulta artikkelin ”Miksi henkilöstöruoka ei maistu” (Karisto 1997).

Inkubaatioaikaa

Heikki Wariksen väitöskirja, kaupunkitutkimuksen varsinainen klassikko, oli ilmestynyt jo 1930-luvulla (Waris 1932). Puoli vuosisataa myöhemmin tuli Matti Kortteisen Lähiö (Kortteinen 1982). Silti 1990-luvun alku taisi vielä olla

han som var chef för Alkoholpolitiska forskningsinstitutet.

Vad en plastkasse signalerar blev jag tvungen att begrunda noggsammare efter att jag med en sådan dinglande i handen tillsammans med Socialverkets budgetchef Kim Aarva gick för att träffa ledningen vad Södra socialcentralen. Vaktmästarin i aulan stoppade oss och frågade om herrarna var säkra på att de har bokat tid hos assistenten.

De där 42 köttbullarna

Då Faktacentralen ännu verkade vid Tölöorgsgatan åt vi lunch i en kantin som inte hade något namn utan en nummer. Kantin 454, eller vad numret nu var, minns jag med värme. Maten var skral, men jag lyckades med en otrolig idrottsprestation: jag erövrade Faktacentralens – eller vem vet kanske hela stadens – mästerskap i köttbullsätning. Esa Katajamäki (2011) erinrar sig i ett tidigare nummer av Kvartti att även han åt 42 köttbullar i dragongräddsås – lämpligt för en maratonare. Med åren har även den ryktbare stadsstatistikern Pekka Vuori hävdad att han hör till vinnartrion. Så låt mig bara få klarlägga: jag förnekar eller förringar ingendera konkurrentens utomordentliga prestationer, men i mitt fall hölls bullarna även inombords.

Faktacentrals följande lokaler låg nära Stads huset och dess restaurang, dit jag intet ont anande begav mig för att äta. Den alltid så energiska och vänliga Asta Manninen presenterade mig för Stadskansliets folk, och under lunchen hörde jag flera förslag till vad Faktacentralen skulle kunna forska i. Efter det åt jag inte mera på Stadshuset. Redaktörerna för stadens personaltidning Helsingin Henki insåg att jag var bättre på att äta än på att binda nätverk och sköta kontakter. Då jag redan hade lämnat Faktacentralen gav de mig en beställning på en artikel med namnet ”Varför smakar inte kantinmaten?” (Karisto 1997).

Inkubationstid

Redan på 1930-talet utkom en klassiker inom finländsk stadsforskning, nämligen Heikki Waris

kaupunkitutkimuksen inkubaatioaikaa. Monet myöhemmin esille tulleet tutkimusaiheet ja -otteet muhivat, ja kohta alkoi kaupunkitutkimuksen ekspansio ja akatemisoituminen.

Martti Tuomisen kanssa kirjoitimme kaupunkipeloista (Karisto & Tuominen 1993), aiheesta josta on sittemmin tullut paljon tekstejä. Seppo Monténin kanssa selvitimme kaupunkisegregaatioon liittyen lukioon menon todennäköisyyttä eri kaupunkialueilla (Karisto & Montén 1996). Samasta aiheesta teki Timo M. Kauppinen sittemmin väitöskirjan (Kauppinen 2004) meitä paremmin aineistoin, analysein ja ajatuksin.

Harry Schulmanin ja Mervi Ilmosen kanssa olimme aloitteellisia, kun meitä seuraavaa tutkijasukupolvea yhdistävää Stadipiiriä pohjustettiin. Kahteen ensimmäiseen, itse asiassa maalla pidettyyn kaupunkitutkimuksen seminaariin osallistuin, mutta sitten oli aika siirtyä sivuun. Palasin yliopistolle ja tartuin toisiin aiheisiin. Kiinnostus kaupunkeihin jäi pysyväksi, kiitos kaupunkitutkimusyksikössä vietettyjen vuosien.

avhandling (Waris 1932). Ett halvsekel senare kom Matti Kortteinen Lähio (Kortteinen 1982). Ändå tror jag att början av 1990-talet var något av ett groddskede inom stadsforskningen. Många forskningsteman och –approacher som senare spirat fram höll då ännu på och grodde. Och sedan började ju stadsforskningens stora expansion och akademisering.

Martti Tuominen och jag skrev om räddlor i städer (Karisto & Tuominen 1993), ett ämne som sedermera alstrat en myckenhet text. Med Seppo Montén utredde jag i anknytning till urban segregation hur sannolikt ungdomar i olika delar av Helsingfors började i gymnasiet (Karisto & Montén 1996). Kring samma tema skrev sedan Timo M. Kauppinen sin avhandling (Kauppinen 2004) med bättre material, analys och tankegångar än vi i tiden haft.

Harry Schulman, Mervi Ilmonen och jag blev initiativtagare då vi lade grunden för Stadipiiri, ett förenande forum för följande generation forskare. Jag deltog i de två första stadsseminarierna, som för övrigt hölls ute på landet, men därpå var det dags att träda åt sidan. Jag återvände till universitetet och tog tag i andra ämnen. Intresset för städer blev dock bestående tack vare de år jag tillbragte vid stadsforskningsenheten.

Lähteet: | Källor:

Aarrevaara, Timo: "Saimme kuulla, että presidentti ottaa meidät Suomeen". Helsingissä asuvien entisten Neuvostoliiton kansalaisten käsityksiä kaupungin palveluista. Helsingin kaupungin tietokeskus, keskustelualoitteita 1993:1.

Cantell, Timo: Valoa yössä. Taiteiden yö kaupunkikulttuurin uudistajana. Helsingin kaupungin tietokeskus, keskustelualoitteita 1992: 4.

Hirstiö-Snellman, Paula: Maahanmuuttajat Helsingin seudulla. Islamilaisista maista ja entisestä Neuvostoliitosta muuttaneiden selviytyminen. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1994:9.

Holstila, Eero & Karisto, Antti & Linkola, Maija-Liisa (toim.): Eurooppa muuttuu – muuttuuko Helsinki. Eurooppa-ryhmän raportti. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1991:4.

Kalanti, Timo Arkkitehtuurin vastaanotto Pikku-Huopalahdessa. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993.

Karisto, Antti: Maailmanruoan tulo, olo ja omaksuminen Helsingissä/De utländska kökens ankomst till Helsingfors. Kvartti 1992: 3, 23-39.

Karisto, Antti: Miksi henkilöstöruoka ei maistu. Helsingin Henki 1997: 2, 18–19.

Karisto, Antti & Holstila, Eero (toim.): Helsinki avoin kaupunki. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki 1992.

Karisto, Antti & Tuominen, Martti: Kirjoituksia kaupunkipeloista. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1993:8.

Karisto, Antti & Montén, Seppo: Lukioon vai ei. Tutkimus alueellisista eroista helsinkiläisten lukionkäynnissä ja lukiolakkautusten vaikutuksista [To upper secondary school? A study on regional variations in schooling in Helsinki]. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1996:6.

Katajamäki, Esa: Muistoja kansainvälisestä ja liikunnallisesta tietokeskuksesta. Kvartti 2011:2, 53–57.

Kauppinen, Timo M.: Asuinalueen ja perhetaustan vaikutukset helsinkiläisnuorten keskiasteen tutkintojen suorittamiseen. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2004:6.

Keinänen, Olli: Kumpulan kyläkarnevaalit. Helsingin kaupungin tietokeskuksen keskustelualoitteita 1992:1.

Keskinen, Vesa: Mozartista Leskiseen. Helsinkiläisten musiikkimaut. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:6.

Kortteinen, Matti: Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Otava, Helsinki 1982.

Kurttila, Jukka & Tani, Sirpa: Itähelsinkiläisten identiteetti. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 1993:7.

Roberts, Robert: The Classic Slum: Salford Life in the First Quarter of the Century. Penguin Books, Harmondsworth 1990.

Waris, Heikki: Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkän sillan pohjoispuolelle 1. Historiallisia tutkimuksia XVI, 1. Helsinki 1932.

Antti Karisto toimi tutkimuspäällikkönä kaupunkitutkimusyksikössä vuosina 1991–94. Tietokeskuksesta lähdettyään hän on ollut ensin sosiaalipolitiikan, erityisesti sosiaalityön professori ja sitten sosiaaligerontologian professori Helsingin yliopistossa. *Antti Karisto* verkade som forskningschef vid Faktacentralens stadsforskningsenhet åren 1991–94. Efter att han lämnade Faktacentralen har han varit professor vid Helsingfors universitet, först i socialpolitik, i synnerhet socialarbete, och sedan i socialgerontologi.

Summary

by translator **MAGNUS GRÄSBECK**

In her editorial, Director Asta Manninen looks back at the year 2011, when City of Helsinki Urban Facts Office celebrated its 100th anniversary. Besides many other important achievements, she reports (in translation from Finnish):

“The anniversary year encouraged us even more to try new ways of distributing and sharing information. We opened a Facebook site of our own

www.facebook.com/helsinginkaupungintietokeskus, which makes us one of the leading Helsinki City authorities in the use of social media. To date, barely a dozen offices or departments have opened Facebook pages of their own. Over Facebook, we share information about the latest publications of urban research and statistics, and introduce viewers to topical statistical facts and interesting time series. The pages also inform readers out there about events and ongoing projects at our department, and they present the digitalised material, various lectures and exhibitions, and the archives collections of the City Archives. A new kind of information sharing is also what the Nuoret Helsingissä 2011 website on youth in Helsinki is all about. The site now presents a dozen studies in the form of articles, see http://www.hel2.fi/tietokeskus/Nuoret_Helsingissa_2011/index.html ...

... The Helsinki Region Infoshare web service provides open information and new oppor-

tunities. It offers access for everybody to materials – even GIS materials – that describe urban phenomena from many angles. The service is being developed and its information content continuously extended, and users’ experience is taken into account. The aim is on 2012, when the intention is to provide ample statistics and other public information on the Helsinki Region, its municipalities and sub districts as open data.

... Segregation is always a topical research theme in major cities and city regions, in metropolitan regions. Segregation is a challenging research task. At a seminar for metropolis studies in Helsinki initiated by the Mayors of the cities of the Helsinki Metropolitan Area, Professor Ian Gordon of the London School of Economics made a lecture bringing attention to, among other findings, how challenging research on segregation and segregation tackling can be. The topic of his keynote presentation aptly reflects this: *Mixed Communities versus Segregation? Linking Social Goals, Policies and Evidence*. He boiled down his own experiences and those of international studies by noting that besides analysing the area, attention should also be paid to the characteristics of the residents and households of the area. He also emphasised that segregation in Europe is, to a large extent, an implication of choices made and that visible segregation has a link to economic inequality.”

Ms. Manninen also notes that “In the present *Kvartti*, Researcher Henrik Lönnqvist analyses income and generated tax revenue in Helsinki and its various sub-districts. His findings show that the population and tax revenue profiles change slowly. The analysis indicates that housing square metres can generate much tax euros both in small house areas and block-of-flat areas.

... This year, Professor Matti Pohjola received the Science Award of the City of Helsinki. The award is granted on the Helsinki Science Day for significant scientific work made by a Helsinki scientist or on a theme relating to Helsinki. Matti Pohjola has conducted both theoretical and applied research on several fields of economic sciences. In the present *Kvartti*, Professor Pohjola’s theme is “Economic growth, wellbeing and sustainable development” The core of the article is GNP and its advantages as well as its drawbacks as a measurement of wellbeing. He shows how material standard of living and wellbeing support each other. He also analyses the growth of our wellbeing and the sustainability of development.”

Professor Emeritus Tuomo Martikainen and Hanna Wass, Dr.Pol.Sc., Researcher, contribute with an article on voting at the recent parliamentary elections in Finland, with a focus on voting behaviour in Helsinki. It is a sequel to similar articles after earlier parliamentary elections, the latest of which Martikainen’s and Wass’s article in *Kvartti* 4/2007. They begin their article as follows

”The 2011 parliamentary elections were very different from earlier elections in terms of both turnout and party orientation. The turnout, i.e. the proportion of entitled voters having voted, was 75.5 per cent in Helsinki – the highest among all voting districts. And the increase in turnout, too (4.4 percentage points) was strongest of all voting districts. Whereas the number of residents entitled to vote had risen by 13,600, the number of people having voted increased by almost 30,000. Such a large mobilisation of the voter reserve could not help influencing the proportion of votes given to the True Finns party, although their progress was smaller here (9.1 percentage points) than in the country as a whole. The party increased its votes fivefold in the country and in Helsinki, which had a large impact on the party field. Practically all other parties except the Left Alliance received smaller proportions of votes than at the previous parliamentary elections.”

Martikainen and Wass conclude

“It is yet too early to judge how deep this change in the political field is. It is possible that people’s political mobility and proneness to change their party affinity continues to increase. The competition for swing voters, on the other hand, may accentuate focus on personality and commercialisation at elections to come. Anyway, the most important thing about the 2011 elections was probably that the outlet for protest and change demand that they turned out to be stayed within the boundaries of democracy.”

kvartti

KVARTTI on Helsingin kaupungin tietokeskuksen julkaisema Helsinkiä ja Helsingin seutua koskevaa ajankohtaista tutkimus- ja tilastotietoa esittelevä lehti. Kvartti on suunnattu paitsi päätöksenteon tueksi Helsingin päättäjille ja suunnittelijoille, myös kaikille muille, jotka haluavat tarkemmin perehtyä kaupunki-ilmiöitä koskevaan tietoon. Lehti on alusta saakka ollut kokonaan kaksikielinen (suomi/ruotsi). Nykyisin yksi numero vuodessa on englanninkielinen. Quarterly pyrkii palvelemaan lukijoita ja yhteistyökumppaneita kansainvälisesti.

Ohjeita kirjoittajille

Aineisto lähetetään mieluiten sähköpostin liitetiedostona ja tekstit voivat olla suomen-, ruotsin- tai englanninkielisiä. Artikkelin alkuun tulee lyhyt sisältöä kuvaava ingressi. Artikkelin toivotaan painottuvan tulosten/tulkintojen esittelyyn. Otsikkojen tulee olla kertovia eivätkä johdanto, lopuksi, keskustelua – tyyppisiä. Tekstin maksimipituus on 4–5 sivua eli n. 1 700 sanaa / 15 000 merkkiä. Tekstejä kirjoitettaessa on otettava huomioon, että

- Teksti aloitetaan vasemmasta reunasta ilman sisennyksiä, tasaus ainoastaan vasempaan reunaan.
- Pakollista rivinvaihtoa käytetään vain kappaleiden lopussa. Kappaleiden väliin jätetään yksi tyhjä rivi. Tavutusta ei käytetä.
- Lähdeviitteet sijoitetaan tekstissä sulkeisiin siten, että ensiksi tulee kirjoittajan nimi, sitten lähteen julkaisuvuosi ja lopuksi mahdollinen viittauksen sivunumero (esim. Karisto & Monten 1996, 25). Alaviitteitä tulee välttää.
- Kuvien, taulukkojen ja karttojen numeroaineisto toimitetaan mieluiten Excel- tiedostona. Niiden otsikot kirjoitetaan tekstiin ja niitä tehtäessä tulee huomioida, että otsikot ja selitteet tulevat lopulliseen tekstiin kahdella kielellä (poikkeuksena Quarterly).
- Valokuvat ovat suotavia, niiden minimiresoluutio on 300 dpi. Tiedostomuoto on jpg tai tiff.
- Lähdeluettelo liitetään kirjoituksen loppuun otsikolla Kirjallisuus.

Julkaistusta artikkelista maksetaan 200 euron kirjoittajapalkkio.

Kvartin aineisto- ja ilmestymispäivät ovat vuonna 2012 seuraavat:

Kvartti	Aineisto toimitukseen	Lehti ilmestyy
1/12	9.3.2012	30.3.2012
2/12	11.5.2012	15.6.2012
3/12	21.9.2012	28.10.2012
4/12	9.11.2012	14.12.2012

kvartti -lehden toimitus

Päätoimittaja Asta Manninen
puh. 09 310 36400
etunimi.sukunimi@hel.fi

Toimittaja Vesa Keskinen
puh. 09 310 36296
etunimi.sukunimi@hel.fi

Osoite: Tietokeskus, PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki

Käyntiosoite: Ympyrätalo, Siltasaarenkatu 18–20 A, 5 krs.

kvartti 4/2011

☀ **ASTA MANNINEN**

Sadan vuoden kokemuksella eteenpäin
Framåt med hundra års erfarenhet

☀ **MATTI POHJOLA**

Taloudellinen kasvu, hyvinvointi ja kestävä kehitys
Ekonomisk tillväxt, välfärd och hållbar utveckling

☀ **HENRIK LÖNNQVIST**

Ne hyvät veronmaksajat
De där bra skattebetalarna

☀ **TUOMO MARTIKAINEN & HANNA WASS**

Äänestäjien mobilisaatio ja puoluekannatuksen muutos vuoden 2011
eduskuntavaaleissa Helsingissä
Mobilisering av röstare och förändring i väljarstöd vid riksdagsvalet
2011 i Helsingfors

TÖISSÄ TIEKESSÄ – PÅ JOBB PÅ FAKTACENTRALEN

☀ **ANTTI KARISTO**

Kun kaupunkitutkimuksessa muhi
När det ville sig vid stadsforskningen

SUMMARY

